

SARLININ KOULU JA PARAISTENSEUDUN KOULU

Rakennushistoriallinen selvitys Paraisten Sarlinin koulun sekä
Paraisten seudun koulusta 2020

Historiallinen selvitys koulutoimen kehityksestä Paraisilla jonka päätepisteenä on koulukeskuksen rakentaminen vuonna 1978. Tutkimus käsittää pääasiassa kaksi purettavaa koulurakennusta; Sarlinin ruotsinkielisen yläasteen sekä Paraisten seudun koulun.

Marcus Lepola
Etnologi

JOHDANTO

Tämän tutkimuksen lähtökohtana on Varsinais-Suomen maakuntamuseon lausunto (Dnro 13629-2019) koskien Paraisten kaupungin hakemusta kokonaisuudessaan purkaa Sarlinin koulun (102877800P) sekä Paraisten seudun koulun (102877799N) rakennukset. Maakuntamuseo edellyttää että koulurakennuksista on ennen niiden purkamista tehtävä rakennushistoriallinen selvitys osana koulukeskittymän kokonaisuutta ja historiaa Paraissilla. Molemmat koulut on rakennettu 1950-luvulla, aikana jolloin yhteiskunta teollistui ja kaupungistui voimakkaasti. Tutkimustyö käsittää pääasiassa nämä kaksi koulurakennusta sekä niitä paikallisia prosesseja jotka ohjasivat koulutoimen kehittämistä paikkakunnalla.

Tutkimustyön keskiössä on selvittää millä tavalla suuret kansalliset yhteiskunnalliset muutokset näkyivät ja toteutuivat paikallisesti. Koulutoimintojen keskittäminen on selkeimmin havaittavissa Paraisten Parsbyn alueella. Tarkoitus on valottaa erilaisia taustatekijöitä, jotka ohjasivat näiden kahden nykyisen koulun perustamista Parsbyseen 1950-luvun lopulla. Tutkimuksessa nostan esille kaivosteollisuuden, kunnan sekä yhdistysten roolin paikkakunnan koulutusjärjestelmän kehittämistyössä. Tutkimuksen tarkoituksena on siten huomioida ajanjakso, jona nämä kaksi koulua rakennettiin ja tutkia tätä laajemmassa ajallisessa yhteydessä.

Aluksi todettakoon, että käytettävissä oleva historiallinen aineisto on jakautunut epätasaisesti näiden kahden koulun kesken. Sarlinin koulu, joka aiemmin oli tunnettu Yhteiskouluna (Samskolan), syntyi yksityisen aloitteen tuloksena vuonna 1957 ja koulusta on kaikkiaan tuotettu viisi julkaistua kouluhistoriikkia. Suomenkielisestä yläasteesta ei sitä vastoin ole julkaistu yhtäkään kouluhistoriallista teosta. Lisäksi Paraisten kaupungin 1900-luvun kehityksestä ei ole kokonaisuudessaan käsitelty paikallishistoriallisissa julkaisuissa. Kouluhistoriikit ovat toki erinomaisia yksityiskohtaisen tiedon lähteitä mutta eivät juurikaan tarkastele kyseisen koulun laajempaa vuorovaikutusta muuhun kaupunkikehitykseen.

Tähän tutkimustyöhön on käytetty kaksi kuukautta, mikä on historialliselle tutkimustyölle suhteellisen lyhyt aika. Tämän vuoksi raporttia ei voi käsittää Paraisten koulujärjestelmän kehitystä 1900-luvulla kokonaisuudessaan kuvaavana historiallisena teoksena tai puhtaana rakennus-dokumentaationa. Jälkimmäisenä ovat toteuttaneet Laura Ruohonen ja Pyy von Bagh, Varsinais-Suomen maakuntamuseon toimeksiantona huhtikuussa 2019. Heidän työnsä on arkistoitu museoiden tietoportaaliiin ja käsittää Storgårdin koulun, Paraisten seudun koulun, ruotsinkielisen lukion sekä Sarlinin koulun. Oman raporttini tavoitteena on esittää 1900-luvulla tapahtunutta Paraisten koulutoimen kehitystä ja millä tavalla se liittyy näihin kahteen purettaviin koulurakennuksiin. Lisäksi tutkimustyössä esitetään syitä sille koulukeskittymä rakennettiin juuri Parsbyn vanhalle peltomaalle. Toiveena on, että tämä raportti toimii tulevan paikallishistoriallisen tutkimustyön tieviittana.

Tutkimustyön tärkeänä osatuloksena on näiden koulujen historiaa valaisevan arkistomateriaalin kartoitus sekä keruu. Tämä luo hyvät edellytykset tulevaisuuden tutkimustyölle. Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt sitä arkistomateriaalia, jota on säilytetty Sarlinin koulussa ja Paraisten seudun koulussa. Sarlinin koulun arkisto on erittäin rikas, se sisältää kirjeenvaihdon, kirjanpidon, ostokuitit, arvosanat, opiskelijarekisterit, opettajien opetussuunnitelmat, sanomalehdenleikkeet, piirustukset, kuvat ja monet muut asiakirjat jotka valaisevat koulun arkea vuodesta 1919. Kaiken kaikkiaan tämä arkisto koostuu 12 hyllymetristä kansioita, joten kaikkia ei ole ollut mahdollista sisällyttää tähän raporttiin. Aineiston joukossa on myös kansioita, joihin on koottu valikoima aiempien historiankirjoittajien käyttämiä asiakirjoja, ja tämä aineisto on priorisoitu tutkimuksessa. Tutkimusainestoa on kerätty myös Pargas Kungörelser sanomalehden artikkeleista ja raportissa esitetty kuvamateriaali on peräisin Samskolanin kuvakokoelmista, Paraisten kotiseutumuseon kuvakokoelmista sekä Paraisten urheiluseuran PIF:enin kuvakokoelmista.

Osa tästä mainitusta materiaalista on kerätty erilliseen digitaliseen tutkijakansioon joka on Paraisten kaupungin arkistotoimen hallussa. Kansio on tutkijoiden käytettävissä.

Paraisten kaupungin teknisen osaston toimeksiannosta,

30.10.2020 Marcus Lepola, Fil.maist.

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	1
koulutoimen ja keskustan kehitys 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä	4
Kalkkitekiteollisuuden varhaiset vaikutuksen koulujen kehitykseen Paraisilla	6
Paraisten uusi Ruotsalainen Yhteiskoulu ja sen rakentamisen mahdollistanut kansanliike	9
Elämä uudessa koulussa	15
Paraisten keskustan suomenkielinen kansakoulu	17
Paraisten suomalainen Keskuskoulu.....	18
Jatkuva tilanpuute.....	20
Peruskoulureformi ja Paraisten Koulukeskus	21
Havaintoja Sarlinin koulun alkuperäisestä sisustuksesta.....	25
<i>Piirustuksia ja lentokuvia</i>	<i>28</i>
<i>Koulupuiston asemapiirros 1:500 Matti Haapajärvi 27.12.2007. Paraisten kaupunki.</i>	<i>28</i>
Tonttimittaus nr 470, Koulupuisto. Kaupungin insinööri Nils Klärck 21.6.1976. Paraisten kaupunki.....	29
<i>Sarlinin koulu, neljännen kerroksen tasopiirros sekä pohjoinen ulkoseinä. Raimo Keskitalo 27.05.2016. Paraisten kaupunki</i>	<i>30</i>
<i>Suomenkielinen Yläaste. Koulukadun puoleinen fasaadi. 30.08.1976. Paraisten kaupunki.</i>	<i>31</i>
<i>Suomenkielisen yläasteen (Keskuskoulun) Pohjoinen ulkoseinä.Sigvard Eklund 1958. Paraisten kaupunki.....</i>	<i>31</i>
<i>Lentokuva 1951 ja näkymä Parsbystä. Paraisten kaupunki.....</i>	<i>32</i>
<i>Näkymä Parsbystä 1960. Paraisten kaupunki.....</i>	<i>33</i>
<i>Lentokuva Parsbystä vuonna 1998. Paraisten kaupunki.</i>	<i>34</i>
Lähteet ja kirjallisuus	35
Painetut lähteet	35
Arkisto- ja kuvalähteet	35
Paraisten kaupungin arkisto.....	36
Kansallisarkisto.....	36
Digitaliset lähteet.....	36

YHTEISKOULUN VIIDENNEN LUOKAN OPPITUNTI VUONNA 1948. YHTEISKOULUN ARKISTO.

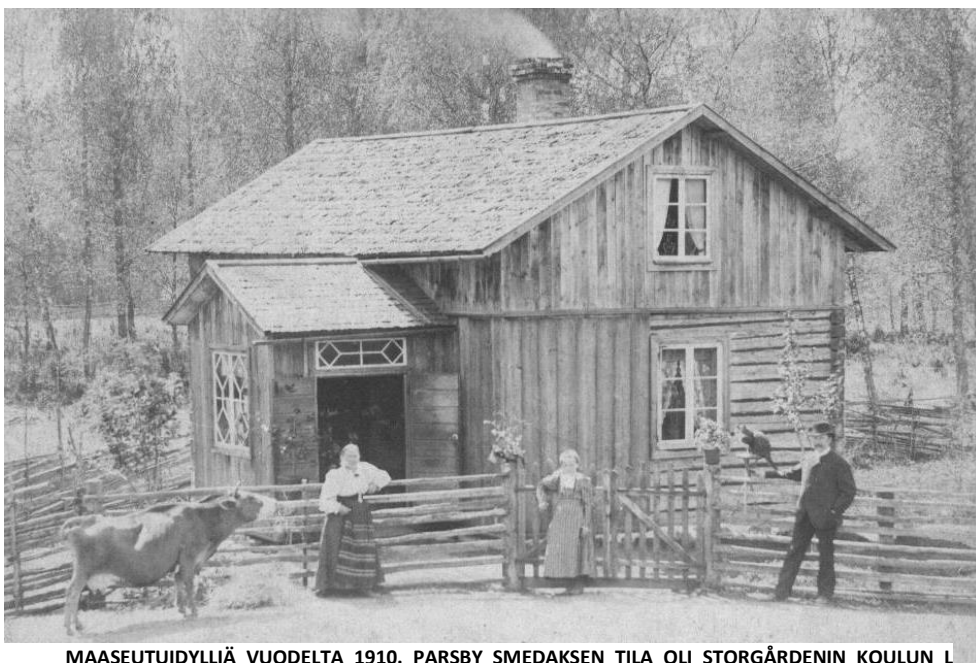

**YHTEISKOULUN RAKENNUSVAIHEESSA OLEVASSA VOIMISTELUSALISSA JÄRJESTETTY VARAINKERUU-BASAARI VUONNA 1956.
YHTEISKOULUN ARKISTO.**

KOULUTOIMEN JA KESKUSTAN KEHITYS 1900-LUVUN ENSIMMÄISINÄ VUOSIKYMMENINÄ.

Paraisten asutus on peräisin keskiajalta. Ruotsin vallan aikaiset lait rajoittivat Paraisten keskustan kehitystä. Nämä rajoitukset poistettiin vasta 1800-luvulla jolloin maa oli Venäjän alaisuudessa. Tänä aikana Paraisten taloudellisen keskuksen muodosti pitäjän kirkon alapuolella oleva, tiiviiksi rakennettu puutaloalue joka tunnetaan Vanhana Malmina.

Orastava kaupunkikehitys otti uuden käänteen vuonna 1904, kun Paraisten Kalkkivuoren Osakeyhtiö perustettiin. Kalkkiteollisuudesta tuli siten vahva paikallisen kehityksen moottori. Alati kasvava teollinen toiminta toi lisää työntekijöitä ja sitä kautta kirkonkylälle uusia asukkaita. Asutuksen määrä lisääntyi ja kaivosyhtiö rakennutti kaivoksen läheisyyteen työntekijöilleen uusia asuntoja. Nämä asuinalueen nousivat pääasiassa Malmnäsiin ja Pajbackaan.

MAASEUTUIDYLLIÄ VUODELTA 1910. PARSBY SMEDAKSEN TILA OLI STORGÅRDENIN KOULUN LÄHEISYYDESSÄ. TILA REVITTIIN ALATI KASVAVAN KALKKILOUHOKSEN LAAJETESSA POHOISEEN. PARAISTEN KOTISEUTUYHDISTYKSEN KUVAKOKOELMAT.

Kaupungin kauppakeskus siirtyi siten Paraisten salmen yli länteen Uudelle Malmille joka oli lähempänä uusia rakennettavia asuinalueita. Paraisten läntinen osa Parsbyn koostui vuosisadan vaihteessa pääasiassa pelloista ja laitumista. Suuri osa näistä maa-alueista siirtyivät Paraisten Kalkkivuoren Osakeyhtiö (PKOY) omistukseen. Yhtiö haali maata kaivostoiminnan tarpeisiin mutta kasvatti samalla myös peltomaiden ja metsien omistusta. Tämä kehitys johti siihen että Malmvikenin alue sai uusia toimintoja jotka koettiin tärkeiksi nopeasti kehittyvälle lähiyhteiskunnalle.

Erilaiset sosiaaliset toiminnot, mukaan lukien koulutoiminta asettui Malmvikenin och Kalkholmenin alueille. Kaivoksen ja Malmnäsin uuden asuinalueen läheisyys tuki tätä kehitystä. 1900-luvun alku oli myös suomalaisen kansakoulun kehityksen kannalta formatiivinen kausi. Vuonna 1921 tuli voimaan laki yleisestä oppivelvollisuudesta, joka takasi kaikille lapsille tasapuolisen opetuksen omalla äidinkielellä. Kansakoulu muodostui tuolloin kuudesta vuosiluokasta. Parainen oli monien muiden paikkakuntien edellä koska ensimmäinen kansakoulu oli perustettu jo vuonna 1879. Koulu toimi kunnantalossa ja sillä oli 40 oppilaasta. Vuonna 1893 uusia kansakouluja perustettiin Nilsbyhyn, Domarbyhyn sekä och

MALMVIKENISSÄ SIJAINNUT RUOTSALAINEN YHTEISKOULU NOIN 1925. ALKUPERÄINEN APTEEKKITALO ON KUVASSA VASEMMALLA. PARAISTEN KOTISEUTUYHDISTYKSEN KUVKOKOELMA.

Sunnanbergiin¹. Itsenäisyyden koittaessa vuonna 1917 Paraisilla oli kymmenen kansakoulua joista yksi oli suomenkielinen². Näiden lisäksi Malmvikenissä oli ruotsinkielinen yhteiskoulu joka oli perustettu 1910 ja käsitti tuolloin viisi luokkaa³. Yhteiskoulu oli yksityinen koulu ja vastaperustetun takausyhdistyksen hallitukseen kuului mm. aloitteentekijä August Tranchant sekä PKOY:n johtaja Emil Sarlin⁴. Koulun aloittaessa toimintansa ensimmäinen vuosiluokka käsitti vain 24 oppilasta. Syksyllä 1914 koululla oli 75 oppilasta jaettuina kaikkiin viiteen luokkiin⁵. Vanhan "apteekkitalon" koulurakennusta laajennettiin moneen kertaan vuosien 1912-1929 välissä jotta kouluun tuli alati kasvava määrä uusia oppilaita.⁶

Yksityisen koulun rahoitukseen sisältyi valtiontukea, lukukausimaksuja sekä eri tapahtumien sekä basaarien kautta kerättyjä varoja.⁷

Pargas Svenska Samskola.

Inträdesförhör

äger rum onsdagen den 31 maj kl. 12. Nya elever anmälas samma dag kl. ½12 å skolan hos undertecknad, varvid betyg över tidigare åtnjuten undervisning samt prästbetyg, upptagande båda föräldrarnas fullständiga namn och uppgift om vaccination, eller utdrag ur civilregistret böra företes.

Till förhöret medtagas papper och blyertspenna.

För intagning i skolans första klass fordras, utom att inträdes-sökande fyllt nio år, godkända kunskaper, motsvarande kursen i högre folkskolans 2:dra klass. För intagning i övriga klasser fordras godkända vitsord i de läs-ämnen, som höra till föregående klass' kurs.

G. A LUNDELL.

PARGAS KUNGÖRELSER 24.05.1933.

¹ PK 24.05.1933 no 21, s.4.

² Vuonna 1917 kansakouluja oli Vånossa, Sunnanbergissä, Simonkylässä, Nilsbyn Storgårdissa, Kirjalassa, Domarbyssä, Levossa sekä Atun saarella. Lemlahdessa oli ainoa suomenkielinen kansakoulu.

³ Nyström

⁴ Engström, Arne m.fl. 1961:86. Pargas Svenska Samskola 1910-1960. Åbo tidnings och tryckeri aktiebolag.s. 8-10.

⁵ PK 24.05.1933 no 21, s.4.

⁶ Engström, Arne. 1936. Pargas svenska samskola 1910-1935. Åbo tidnings och tryckeri aktiebolag. s. 10.

⁷ Ibid.

MALMVIKENIN URHEILUKENTTÄ, YHTEISKOULU NÄKYVÄ TAUSTALLA. PIF:ENIN KUVAKOKOELMA.

Ruumiinkulttuuri ja urheilu koettiin kasvatus- ja sivistystyössä tärkeinä. Varsinkin PKOY pyrki monin tavoin tukemaan sekä edistämään eri urheilulajien harrastusta koska nämä koettiin edistävän palkollisten terveyttä ja työkykyä. Vuonna 1914 yhtiön tuella perustettiin Paraisten urheiluseura PIF. Seuraavana vuonna yhdistys perusti Paraisten ensimmäisen urheilukentän yhteiskoulun viereiselle tyhjälle tontille.

Koulun läheisyyden Kalkholmenille tuli vuonna 1916 Paraisten Vapaapalokunnan talo. Vuonna 1924 urheilukentän länsipuoleiselle mäelle rakennettiin Yhdistysten talo. Talossa oli iso auditorio jota myös käytettiin elokuvateatterina. Pian tämän jälkeen kyseisen talon viereen rakennettiin Paraisten Suojeluskuntatalo. Näistä rakennuksista muodostui tärkeitä yhteiskunnallisia toimijoita edustava kokonaisuus Malmvikiin.

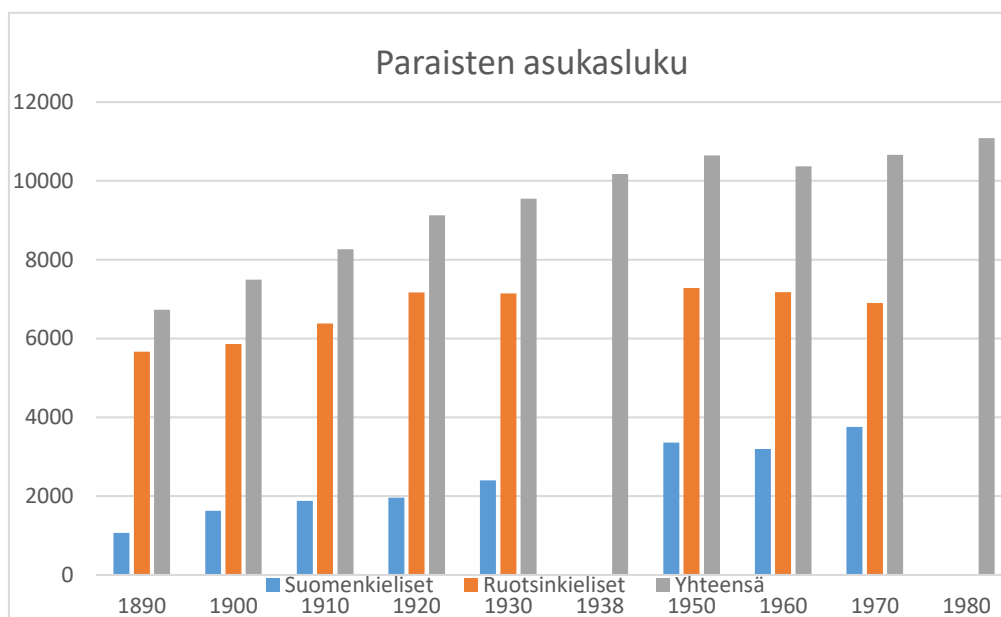
KALKKITEOLLISUUDEN VARHAISET VAIKUTUKSEN KOULUJEN KEHITYKSEEN PARAISILLA

Ruotsinkielisen yhteiskoulun perustamista edelsi huoli siitä että toisen asteen oppilasmäärä ei ehkä ollut riittävä. Paraisten Pjukulassa oli tuolloin vuodesta 1893 toiminnassa ollut kansanopisto. Keskusteluissa todettiin että kansanopiston oppilaat tulivat enimmäkseen Paraisten ulkopuolelta joten ruotsinkielisistä oppilaista ei paikkakunnalla ollut varsinaista kilpailua.

On syytä huomioida että vuoden 1908 tilastot näyttävät että oppimisen taso oli Paraisilla varsin korkea. Paraisilla oli tuolloin 1000 asukasta kohden 60 oppilasta, aikana jolloin kansallinen keskiarvo oli 40. Vuonna 1909 pitäjän asukkaita oli 8226 henkilöä, näistä alle 2000 puhuivat äidinkielenään suomea.⁸ Paraisten elinolosuhteet vaikuttivat siihen että koulutuksen tarve oli paikkakunnalla isompi kuin muissa suomen maaseutupaikissa. Viljelykelpoisesta maasta oli pulaa ja tilat olivat pieniä, tämän vuoksi monien nuorten miesten piti hakea elantonsa muualta. Merenkulku, kaupankäynti ja teollisuus tarjosivat työmahdollisuuksia mutta työtehtävät vaativat tekijältään laajempaa osaamista kun mit

⁸ Suomen tilastollinen vuosikirja 1910. Keisarillisen senaatin paino, Helsinki.

pelkkä kansakoulu pystyi tarjoamaan. Näin olen paikkakunnalla oli todellinen tarve toisen asteen koulutukselle.⁹

PKYNs toiminnanjohtaja sekä vuorineuvos, Emil Sarlin, oli kiinnostunut toisen asteen koulutuksen kehittämisestä paikkakunnalla, varsinkin kun kasvava kaivostoiminta tarvitsi koulutettuja virkamiehiä. Kaivotyöläisten lapset tarvitsivat myös tarkoituksenmukaista koulutusta. Sarlinin tuki mahdollisti yhteiskoulun perustamisen. Koulun oppilaiden taloudelliset taustat vaihtelivat suuresti.

VUORINEUVOS EMIL SARLIN TOIMISTOSSAAN VUONNA 1929. PARAISTEN KOTISEUTUYHDISTYKSEN KUVAARKISTO..

⁹ Ibid 7-8.

Vuonna 1917 yhteiskoulun 70 oppilaista 20 olivat virkamies- ja vapaita ammatteja harjoittavista perheistä, yhtä monta kauppias- ja käsityöläisperheistä, 10 luotsien ja merimiesten perheistä, 12 työläiskodeista sekä 9 maanviljelijä-taustaista oppilasta¹⁰.

Kalkkiteollisuudella oli suuri vaikutus Paraisten koulutoimen varhaisessa kehityksessä. Tämä on ymmärrettävää kun huomioidaan kuinka suuri osa pitäjän asukkaista oli yhtiöllä töissä. Vuonna 1928 noin 1300 paraislaista oli töissä kaivoksella, mikä on huomattava määrä kunnassa jonka asukasmäärä ei ylittänyt 10 000.¹¹ Näin ollen palkkolisten lapset olivat vahvasti edustettuina lähiön kouluissa ja kaikki toimet jotka kohdistettiin koulujen kehittämiseen hyödyttivät myös suoraan yhtiön omia työntekijöitä.

Emil Sarlinin ja kalkkiteollisuuden tarpeet ja rahalliset intressit ohjasivat Paraisten kaupunkikehitystä 1900-luvun ensimmäisen puoliskon aikana. Yhtiön vahva talous mahdollisti uudisrakennusten rakentamisen nopealla aikataululla. Tässä suhteessa kunnan rooli kaupunkikehityksessä oli rajoitettu ja saa myös sen mielikuvan että kalkkiteollisuuden kehittämissuunnitelmia ei aina kommunikoitu niille virkamiehille joiden tehtävänä oli vastata kaupunkisuunnittelusta. Tämä on nähtävissä aikakauden kaupunkisuunnitelmissa jotka niiden hyväksymisen jälkeen saattoivat kalkkiteollisuuden tarpeiden myötä suuresti muuttua.

Vaikka kalkkiteollisuus oli merkittävä alueellisen kehityksen voima, aiheutti se myös peruuttamattomia muutoksia kaupungin välittömässä ympäristössä. Alati kasvava kalkin ja sementin tuotanto merkitsi myös sitä, että avolouhoksesta laajennettiin sekä länteen että pohjoiseen. Tämä kehitys muokkasi kaupunkia merkittävästi ja johti muun muassa siihen, että nykyisen koulukeskuksen eteläpuolella sijaitseva Smedjebackenin kylä katosi kokonaan 1970-luvun alkupuoliskolla. Kaivos muodosti siten tehokkaan rajan kaupunkikehitykselle länteen ja tämä seikka konkretisoitui varhaisessa vaiheessa Malmvikenissä.

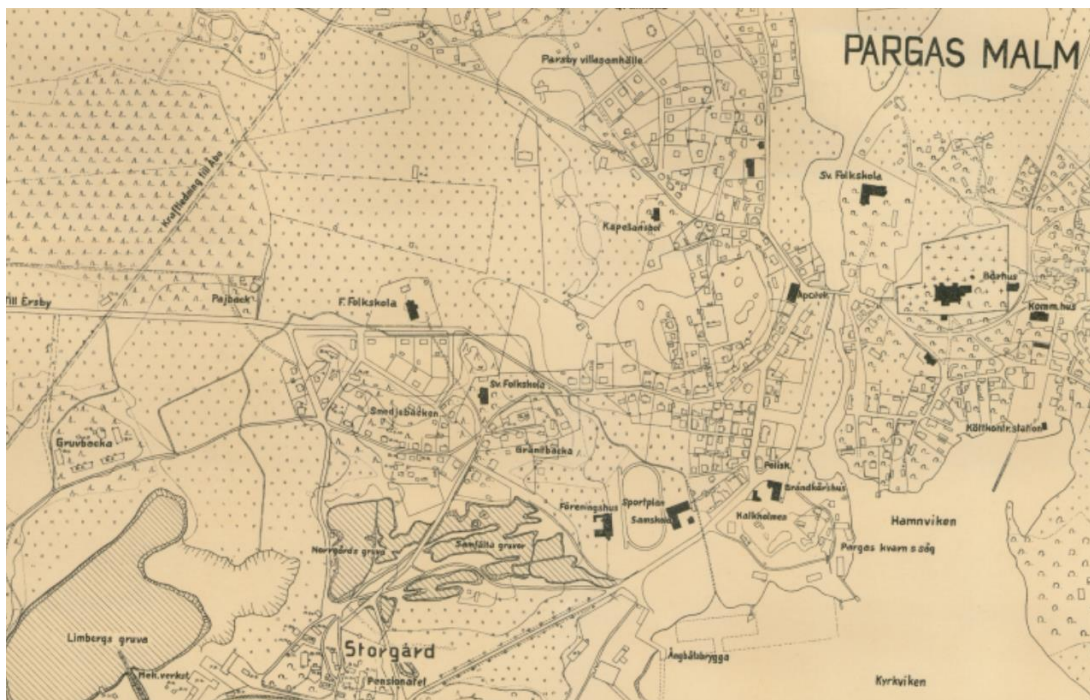
LIMBERGIN KAIVOS NOIN 1910. TUOTANNON LISÄÄNTYESSÄ MYÖS AVOLOUHOKSEN REUNAT LEVITTÄYTYVÄT, NIELLEN SUURIA MAA-ALUEITA RAKENNUKSIINEEN. PARAISTEN KOTISEUTUYHDISTYSKSEN ARKISTO.

¹⁰ Pargas Kungörelser 14.02.1917 no 6.

¹¹ PK 24.05.1933 no 21, s.4.

Malmvikenin yhä pienenevän alueen kehittämismahdollisuudet olivat rajalliset. Peltoaukea Parsbyn pohjoispuolella osoittautui tällöin paremmaksi vaihtoehdoksi uudisrakentamiselle. Vuonna 1926 uudelle alueelle valmistui ensimmäinen koulurakennus, Storgårdin suomalainen koulu. 1940-luvun alussa PKAB rakennutti myös uuden urheilukentän Parsbyn pellolle, Storgårdin koulun pohjoispuolelle. Malmvikenin urheilukenttää oli jo kauan pidetty liian pienenä suurille yleisötapahtumille, kenttä oli lisäksi usein märkä ja huonossa kunnossa. Koska PKOY:lla uusi asuinalue Pajbacka oli aivan uuden kentän vieressä, myös urheilukenttä sai saman nimen.

Suuren sodanjälkeisen sukupolven syntyminen Paraisille seurasi pitkälti samaa mallia kuin muualla Suomessa mutta oli maltillisempaa. 1950-luvulle alakoulujen tilantarpeesta kehittyi akuutti ongelma. Ongelman ratkaisemiseksi kauppa ehdotti vuonna 1952 että uusi Keskuskoulu rakennettaisiin Parsbyn mäelle. Tätä koulua kutsuttiin myöhemmin uudeksi Malmin kouluksi ja rakennusprojekti oli täysin kauppalan hallinnassa. Rakennus oli arkkitehti Erik Bryggmanin suunnittelema ja otettiin käyttöön vuonna 1954. Tällöin lakkautettiin monia Paraisten kyläkouluja ja niiden oppilaat siirtyivät Malmille keskuskouluun. Paraisten parannetut tie- ja bussiyhteydet mahdollistivat koulujen keskittämisen. Pienissä kyläkouluissa vuosiluokka koostuu kahdesta tai kolmesta oppilaasta. Luokkakoko kasvoi keskuskouluissa kymmenkertaiseksi, mikä myös osaltaan lisäsi opiskelijoiden välistä sosiaalista vuorovaikutusta.

PARAISTEN KARTTA VUODELTA 1931. PARAISTEN KAUPUNGIN ARKISTO.

PARAISTEN UUSI RUOTSALAINEN YHTEISKOULU JA SEN RAKENTAMISEN MAHDOLLISTANUT KANSANLIIKE

Saaristotien rakentaminen ja yleisesti parantuneet yhteydet merkitsivät myös sitä, että Paraisten merkitys saariston koulutuskeskuksena kasvoi 1950-luvulla. Kasvava määrä opiskelijoita Nauvosta, Korppoosta sekä Houtskarista osallistuivat opetukseen, mikä lisäsi painetta uusille, sopivammille tiloille. Sodan jälkeiset vuosiluokat olivat hieman suuremmat kuin aikaisemmat, mutta Paraisten väestötillastot osoittavat, että Paraisilla ei ollut sotien jälkeistä suurta väestöbuumia, vaan väestönkasvu oli maltillista kautta koko 1900-luvun. Lisääntynyt tilantarve heijasti lähinnä merkittäviä

yhteiskunnallisia muutoksia kuten oppivelvollisuuden pidentämistä, jotka johtivat koulunkäynnin laajentamiseen.

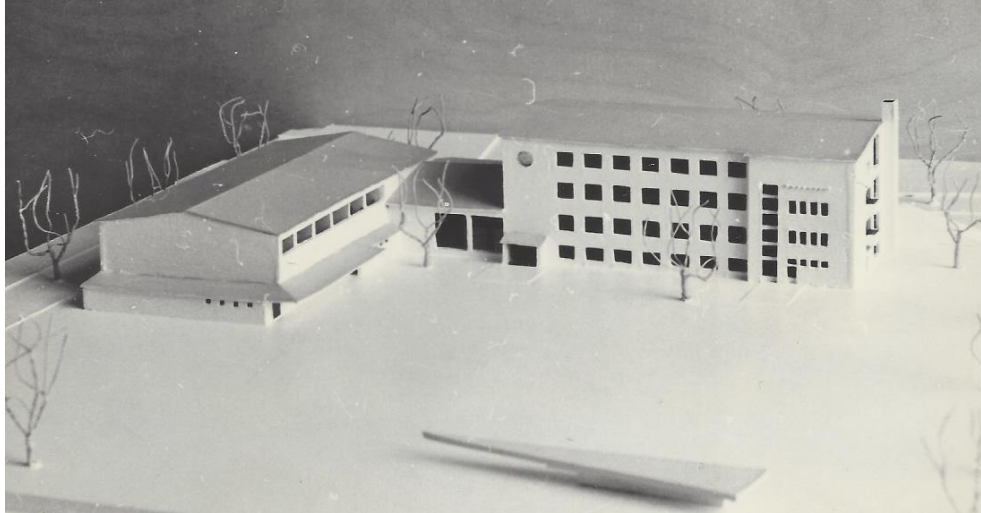
Uuden koulurakennuksen rakentamisen ensi askeleet otettiin marraskuussa 1950, yhteiskoulun hallituksen nimittäessä tehtävää varten oman rakennuskomitean. Komiteaan kuului prokuraattori Kurt Mannström, puheenjohtajana ja arkkitehti Ragnar Nyberg ja pääjohtaja Arne Engström.¹²

RAKENNUSKOMITEA VUONNA 1951, VASEMMALTA – RAGNAR NYBERG, GÖRAN HENRICHSSON, ARNE ENGSTRÖM JA KNUT MANNSTRÖM. YHTEISKOULUN ARKISTO.

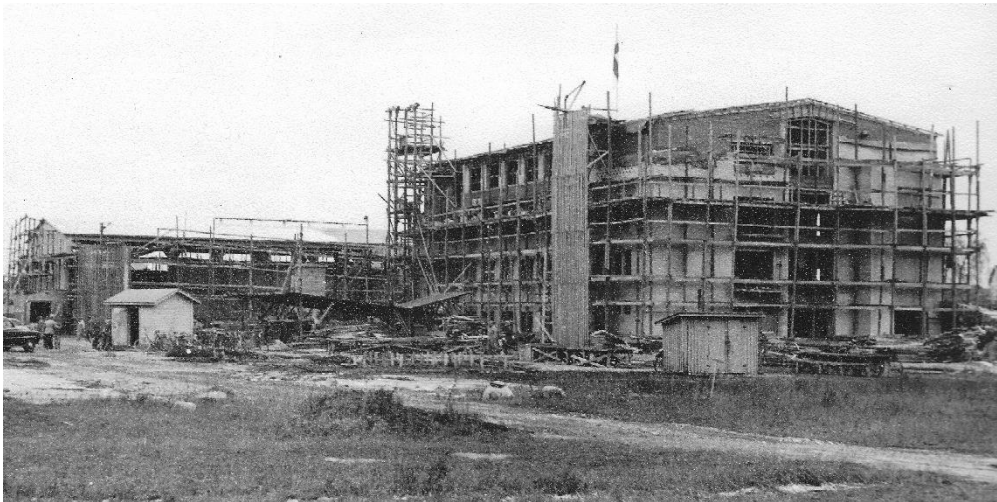
Tulevat kiinteistötarpeet määriteltiin vuonna 1951, ja Nybergin ensimmäinen luonnos uudesta koulurakennuksesta valmistui huhtikuussa 1953. Tuolloin kuitenkin ajateltiin, että uusi koulurakennus rakennettaisiin Malmvikenin vanhan koulun viereen. Kävi kuitenkin ilmi, maaperä oli märkä ja vaatisi laajamittaista paalutusta. Harkinnassa oli myös rakentaa koulun Parsbynmäelle, mutta ehdotettu rakennuspaikka oli liian ahdas. PKOY lähestyi komiteaa tarjoten rakennuspaikaksi Parsbyn urheilukentän. Maapohja ehdotettiin vuokrattavaksi mutta PKOY päätyi lahjoittamaan tontin uudelle koululle. Päätös rakennuttaa yhteiskoulu Parsbyhyn merkitsi uuden aikakauden alkua Paraisten kaupunkikehitykselle. Alueelle ei ollut aiemmin suunniteltu koulurakennusta, mutta valinta tuntui luonnolliselta, kun otetaan huomioon läheinen urheilukenttä ja äskettäin valmistunut Malmin ruotsinkielinen keskuskoulu. Storgårdin suomalainen kansakoulu oli myös tulevan koulun välittömässä läheisyydessä. Tämän seurauksena jouduttiin purkamaan tontin ylittävä Pajbackeniin tie joka korvattiin uudella Koulukadulla. Paraisten kauppala, joka oli juuri rakennuttanut suuren keskuskoulun, ei pystynyt taloudellisesti osallistumaan tämän yksityisaloitteen rahoittamiseen. Rakennusprojektin toteuttamiseksi perustettiin erillinen yhtiö, Pargas Skolhus OY, jonka osakepääoma oli 15 miljoonaa markkaa. Tällöin lakkautettiin edellinen rakennusyhtiö, joka perustettiin toteuttamaan vanhan yhteiskoulu-rakennuksen laajennuksia.

¹² Holmén 1985:23.

RAGNAR NYBERGIN VUONNA 1954 VALMISTAMA MALLI UUDESTA KOULURAKENNUKSESTA. YHTEISKOULUN KUVAKOKOELMA.

Kun uudesta rakennuspaikasta oli sovittu, Ragnar Nybergille annettiin lyhyt määräaika rakennussuunnitelman päivittämiseksi sillä koulurakennusta tuli suurentaa huomioiden sen uutta sijaintia. Uudessa suunnitelmassa koulurakennuksen koko kasvoi ja se sai Nybergin ensimmäiseen visioon verrattuna huomattavasti perinteisemmän ulkomuodon. Virallinen päätös rakentamisen aloittamisesta tehtiin marraskuussa 1954 ja työt alkoivat seuraavana keväänä. Rakennusprojektin alkaessa Nybergin suunnitelmaa kritisoitiin sillä se sisälsi 12 luokkahuonetta ja vain muutamia erikoisaineille tarkoitettua opetustilaa. Suunnitelmaa pidettiin vanhanaikaisena, sillä monissa muissa uusissa kouluissa oltiin tuolloin jo siirrytty ainekohtaisiin opetustiloihin. Yhteiskoulun hallitus päätti kuitenkin kokouksessaan 3. elokuuta 1955 olla muuttamatta suunnitelmia ja rakentaminen jatkui Nybergin kaavan mukaan. Kouluun valmistui kaikkiaan 13 luokkahuonetta ja rakennus oli mitoitettu 450 opiskelijalle. Koulurakennuksen kokonaisbudjetti oli 114,8 miljoonaa markkaa.¹³

YHTEISKOULUN RAKENNUSTYÖMAA KESÄLLÄ 1955. YHTEISKOULUN KUVAARKISTO.

Projektin alkuvaiheessa Nyberg oli etsinyt piirustuksia vastaavista koulurakennuksista jotka hän voisi käyttää oman suunnitelmansa pohjana. Ei ole varmaa, mikä koulurakennus innoitti Nybergiä, mutta on todennäköistä että vuosina 1942-43 rakennettu Karjaa-Billnäsin yhteiskoulu olisi ollut Nybergin esikuvana. Sodasta ja vallitsevasta materiaalipulasta huolimatta Karjaan koulun rakentamisprojekti oli

¹³ Holmén 1985:24.

toteutettu ripeästi. Seinät koostuivat sementtitiilistä ja säästösyistä kouluun rakennettiin kolme kerrosta ja luokkahuoneet olivat käytävien molemmilla puolilla. Nyberg päätyi käyttämään samaa rakenteellista ratkaisua yhteiskoulussa. Tammikuussa 1955 rakennusvaliokunnan jäsenet vierailivat Helsingin Töölön ja Munkkiniemen yhteiskouluissa selvittääkseen millä tavalla sisätilat oli toteutettu näissä hiljattain valmistuneissa koulurakennuksissa.¹⁴ Voi siis todeta että Paraisten yhteiskoulu sai vaikutteita useista saman aikakauden koulurakennuksista.

Yhteiskoulun rakennushanke synnytti Paraisilla todellisen kansanliikkeen. Paikallisyhteisön tuki ja panos olivat ratkaisevia tekijöitä tämän yksityisen aloitteen toteuttamiseksi. Yhteiskoululla oli perinteisesti ollut hyvä yhteys oppilaiden vanhempiin jotka saivat kutsun kokoukseen jonka aiheena oli koulurakennuksen toteutus sekä rahoitus. Tämä kokouksen myötä syntyi monia vapaaehtoisia komiteoita joiden tavoitteena oli kerätä tarvittavia varoja.

PARAISTEN YHTEISKOULUN HYVÄKSI TOTEUTETTU BASAARI HUOMIOITIIN HELSINKIÄ MYÖTEN. HBL 20.4.1955.

Koululaisten vanhemmat järjestäytyivät luokkaryhmiin jotka järjestivät tansseja ja basaareja. Yksi näistä basaareista yhteiskoulun rakennushankkeelle 343 000 markkaa. Helsingissä asuvat Paraislaiset osallistuivat myös varainhankintaan ja niiden lahjoittamat 50 000 markkaa käytettiin koulun opetuskeittiön sisustamiseen.

Rakennushanke ei onnistunut saaman koululautakunnalta valtion lainaa ja rahoitusta oli haettava yksityisiltä markkinoilta. Eläke-Varma myönsi hankkeelle 50 miljoonan markan lainan jonka takaaajana

¹⁴ Anteckning i Samskolebyggets klippbok. Samskolans arkiv.

toimi Paraisten kauppala. Kulujen säästämiseksi päätettiin vapaaehtoisvoimin valmistaa kaikki koulurakennukseen tarvittavat valkoiset sementtitiilet. PKOY lahjoitti tarvittavan sementin, työtilat sekä laitteet. Talkootyötä johti dipl.ins. Erik Henriksson. Suuri määrä vapaaehtoisia osallistui projektiin, jopa ihmiset, joita koulu ei suoraan koskettanut. Vuoden 1954 aikana sementtitiilien alla olevassa kuumassa tilassa lyötiin 30 000 sementtitiiltä.

TIILIEN VALMISTUSTA 26.1.1955. VASEMMALTA KATSOEN ERIK LUNDSTRÖM, ERIK SARLIN, SIGURD MANNSTRÖM, ROLF THOMASSON, PAUL ENGBLOM, FJALAR SMEDS, KNUT MANNSTRÖM JA ARNE ENGSTRÖM. YHTEISKOULUN ARKISTO.

Hankkeen edetessä ilmeni että rakennuspaikan maaperä oli liian kostea ja se oli paalutettava. Yksityiset metsänomistajat osallistuivat hankkeeseen tarjoamalla tarvittavat rakennus- ja paalutuspuut. PKOY lainasi hankkeelle ajoneuvojaan sekä kuljettajiaan jotta puut olisi mahdollista kuljettaa metsistä rakennustyömaalle. Lähes kaikki Paraisten metsänomistajat osallistuivat puukeräykseen jota koordinoi Håkan af Heurlin, Elis Sjölund ja Uno Helenius.¹⁵

TUKKIPUUTA TOIMITETTIIN RAKENNUSTYÖPAIKALLE LAUTTAMALLA KIRKKOSALMEN HALKI TAI KUORMA-AUTOILLA. YHTEISKOULUN ARKISTO.

¹⁵ Engström, Arne m.fl. 1961:85. Pargas Svenska Samskola 1910-1960. Åbo tidnings och tryckeri aktiebolag.

PKOY toteutti tärkeän perustustyön ja paalutuksen. Varsinaisten rakennustöiden alettua 23. syyskuuta 1955 pidettiin seremonia, jonka aikana koulun johtokunnan puheenjohtaja sekä PKOY:n toimitusjohtaja Erik Sarlin pitivät juhlapuheet. Seremonian huipentuma oli hetki jolloin Erik Sarlin muurasi koulun perustuskirjeen sinetöidyssä kuparisylinterissä koulun pääsisääkäynnin viereiseen seinään.¹⁶

PERUSTAMISKIRJE MUURATAAN SEINÄÄN. YHTEISKOULUN ARKISTO

Koulun rakentaminen eteni nopeasti ja uusi liikuntasali valmistui ensimmäiseksi. Huhtikuussa 1956 salissa opetettiin voimistelua, käsityötä sekä kuvaamataittoa. Koulun viralliset avajaiset pidettiin 30. maaliskuuta 1957. Juhlapuheen piti Erik Sarlin. Eri työvaiheet oli kuvattu väriefilmille Egil Essénin toimesta ja koosti aineiston dokumenttielokuvaksi "Rakennamme koulua". Elokuva näytettiin yleisölle koulun vihkimisen yhteydessä.¹⁷ Alkuperäinen elokuva on Egil Essénin yksityiskokoelmassa. Voidaan todeta että yhteiskoulun rakennusprojekti on ollut Paraisten nykyhistorian suurin yhteisöllinen hanke.

RUOTSISTA TULLUTA KIRJALAHJAA TUTKITAAN KIRJASTOSSA 1957. YHTEISKOULUN ARKISTO.

¹⁶ Engström, Arne m.fl. 1961:86. Pargas Svenska Samskola 1910-1960. Åbo tidnings och tryckeri aktiebolag.

¹⁷ Engström 1961:89-91.

PALLO MAALISSA – 1960-LUVULTA PERÄISIN OLEVAN KUVAN TAUSTALLA NÄKY YHTEISKOULU. PIF KUVAKOKOELMA.

ELÄMÄ UUDESSA KOULUSSA

Koska yhteiskoulu oli yksityinen oppilaitos oli kaikkien oppilaiden maksettava lukukausimaksu. Muutto uuteen kouluun merkitsi myös enemmän kustannuksia ja uudeksi lukukausimaksuksi vahvistettiin 7000 markkaa¹⁸, mikä oli 2500 markan korotus. Kaikkien ilmoittautuneiden oppilaiden oli osallistuttava valintakokeeseen, joka käsitti sekä käytännöllisiä että matemaattisia kysymyksiä. Kaikilla luokilla oli omat luokkahuoneet ja aineenopettajat vaihtelivat luokkien välillä. Alussa ruoka ei sisällynyt lukukausimaksuun, mutta opiskelijat maksoivat siitä 30 markkaa kuukaudessa.¹⁹

Koulun vanhemmista tiloista muuttaneet opiskelijat kokivat että uudessa koulussa kaikki oli uutta ja erilaista verrattuna siihen, mihin he olivat tottuneet. Vanhan koulurakennuksen tilanpuutteen takia monet oppilaat joutuivat pitämään oppituntinsa lastensuojelutalossa ja koululounas tarjottiin kadun toisella puolella olevassa Rottahallissa²⁰. Uudessa koulussa kaikilla oppilaille oli vanhoihin paripulpetteihin sijaan omat pulpetit..Tyypillinen koulupäivä saattoi alkaa klo 9 ja päättyä klo 15. Lauantai oli myös koulupäivä ja kotiin pääsi tuntia aikaisemmin. Nuorimmat opiskelijat, jotka aloittivat koulunkäynnin olivat 11-vuotiaita. Koulupäivä alkoi aamuhartaudella liikuntasalissa. 1950-luvulla koulun oppiaineisiin kuuluivat aritmetiikka (matematiikka), uskonto, voimistelu, käsityö, historia, kaunokirjoitus, piirustus, laulu ja musiikki. Neljännellä vuodella opiskeltiin myös kemiaa, fysiikkaa ja biologiaa²¹. Koulussa opiskeli 8 vuosiluokkaa.

¹⁸ Summa vastaa 217,83 euroa vuonna 2019.

¹⁹ Intervju med H J. Skolan för 50 år sedan – Årskurs 9 intervjuar 2007.

²⁰ Aiemmin Suojeluskuntatalo.

²¹ Intervju med E-M L. Skolan för 50 år sedan – Årskurs 9 intervjuar 2007.

INSKRIPTIO 3 SYYSKUUTA 1956. YHTEISKOULUN ARKISTO.

Sanotaan, että käsityötuntien aikana jotkut opiskelijat saattoivat joskus hiipiä ulos ikkunasta ostamaan makeisia läheisestä kaupasta. Syksyn aikana opiskelijoiden on osallistuttava koulun ruokahallintoon poimimalla puolukoita ja mustikoita. Keittiön keittäjätret valmistivat muun muassa hilloa oppilaiden tuomista marjoista.²²

Oppilaiden oli pukeuduttava asiallisesti, jos vaatteita ei pidetty sopivina, saivat oppilaat opettajalta nuhteet. 1950-luvulla tyttöillä ei ollut pitkiä housuja vaan käyttivät mekkoa tai hametta. Rangaistuksena pienistä rikkomuksista, kuten oppitunnin häiritsemisestä, oppilas saattoi joutua istumaan koulun käytävällä koko oppitunnin ajan tai saada kaksi tuntia jälki-istuntoa. Joskus jopa opettaja löi kepillä oppilaan sormille. Entiset oppilaat kertoivat että oppilas voitiin poissulkea mikäli hän potkaisi opettajan hattua tai jos oli laittanut kuolleen hiiren toisen opiskelijan pulpettiin.²³

YHTEISKOULU LUISTINRADALTA NÄHTYNÄ VUONNA 1957. YHTEISKOULUN ARKISTO.

²² Intervju med P-E. Skolan för 50 år sedan – Årskurs 9 intervjuar 2007.

²³ Ibid.

Eleverna färdades på egen hand till skolan, ofta cyklade man eller gick. De som bodde längre borta kunde ta buss men tidtabellerna var på 1950-talet inte alltid lämpliga.²⁴

YHTEISKOULU VUONNA 1957. EDUSTALLA NÄKYVÄ POLTTOPUIDEN LASTAUSRAMPPI REVITTIIN 1970-LUVULLA. YHTEISKOULUN ARKISTO.

PARAISTEN KESKUSTAN SUOMENKIELINEN KANSAKOULU

Paraisten suomenkielisen koulujärjestelmän kehitys seurasi pääosin samaa kehityskaarta kuin ruotsinkielinen, lukuun ottamatta sitä, että suomenkielisten osuus oli huomattavasti pienempi ja siten suomenkieliset peruskoulut kunnassa harvalukuisempia. Kiertokoululla oli 1900-luvun alkupuolella iso merkitys paikkakunnan suomenkieliselle opetukselle. Paraisten ensimmäinen suomenkielinen peruskoulu perustettiin vuonna 1894 ja toimi muutaman vuoden Parsby Södergårdissa. Koulu muutti vuonna 1897 Bläsnäsin sitä varta vasten ostettuun kiinteistöön, jonka kunta otti haltuunsa vuonna 1899. Vuonna 1908 Lemlahteen perustettiin paikkakunnan toinen suomenkielinen peruskoulu²⁵.

Suomenkielisten oppilaiden nopea kasvu Paraisilla oli osaksi seurausta kalkkiteollisuuden laajan suomenkielisten työntekijöiden rekrytointia. Bläsnäsin suomenkielisestä koulun tilanpuute tuli akuutiksi vuonna 1915. Tämän vuoksi koulu toimi muutaman vuoden Kunnantalossa ennen kuin opetus siirtyi Parsby Södergårdiin vuonna 1919.²⁶ Koululain voimaantulo vuonna 1921 edellytti että suomenkieliselle opetukselle oli annettava paremmat edellytykset. Vuonna 1919 toteutetun asukastutkimuksen mukaan kunnan 9-12 vuotta täyttäneiden lasten ruotsinkielisten osuus oli 608 ja suomenkielisten 178. Koululaisista ruotsinkielisten osuus oli 88%, kun taas suomenkielisten osuus oli vain 50%²⁷. Vuoden 1921 uudessa piiriäossa ehdotettiin että Parsby Östergårdin maille, Rukoushuoneen läheisyyteen, rakennettaisiin uusi suomalainen peruskoulu. Kouluun palkattaisiin neljä opettajaa, jotka palvelisivat koulupiirin keskusaluetta. Suunnitelman mukaan koulun tulisi olla valmis syksyllä vuonna 1927.²⁸

²⁴ Ibid.

²⁵ PK 24.05.1933 no 21, s4.

²⁶ Ibid.

²⁷ PK 29.10.1919 no 43, s3.

²⁸ PK 14.12.1921 no 50, s7.

Tänä aikana pitäjän suomenkieliset asuivat pääasiassa Atun saarella, Kirjalassa sekä Lielahdessa. Suomenkielisten osuus Paraisten Malmilla oli kuitenkin kasvanut kaivostoiminnan seurauksena. Oli kalkkiteollisuuden edun mukaista tarjota suomenkielisten työntekijöiden lapsille mahdollisuuden koulunkäynnille lähellä vanhempien työpaikka.

Paraisten keskustan suomalaisen kansakoulun rakentaminen alkoi nopeutetulla aikataululla vuonna 1925, jolloin päätettiin, että suomalainen koulu rakennettaisiin edellisestä suunnitelmasta poiketen PKOY:n omistamalle maalle, tarkemmin sanottuna Storgårdin kiinteistölle. Esitetyistä piirroksista valittiin PKOY:n rakennusinsinöörin Anders Brunellin ehdotus. Päätöksen sisältyi kuitenkin ehto, että piirustusta muutettaisiin joltain osin.²⁹ Rahan säästämiseksi rakentaminen jaettiin neljään eri vaiheeseen jotka ulkoistettiin³⁰. Vaiheet koostuivat sokkelista, rungosta, sisustuksesta ja lopuksi saunan ja ulkorakennuksen rakentamisesta³¹. Ensimmäisen vaiheen piti alkaa jo syksyllä 1925, mutta kävi ilmi, että ei ollut urakoitsijoita jotka olivat kykeneviä tuottamaan perustustöille tarvittavia suuria kivilohkareita. Asiaa tarkasteltiin näin ollen uudestaan kunnanhallituksessa. Samalla ilmeni akuutti tarve uudelle suomenkieliselle kansakoulurakennukselle Lielahden ja Storgårdin suomalaisen kansakoulun rakentamisen päätettiin lykätä vuodella. Tästä päätöksestä huolimatta Storgårdin suomalaisen kansakoulun rakennustyö aloitettiin sitä seuraavana vuonna samanaikaisesti Lielahden suomalaisen kansakoulun kanssa. PKOY oli luvannut tukea rakennushanketta, ja kunnanneuvosto päätti, että säästöyistä sekä Lielahden että Storgårdin koulut tuli rakentaa samoja piirustuksia käyttäen.³² Storgårdin koulu aloitti toimintansa syksyllä 1927 ja oppilaat siirtyivät uuteen koulurakennukseen Parsby Södergårdin koulusta³³.

PARAISTEN SUOMALAINEN KESKUSKOULU

1950-luvulla syntyi tarve keskittää Paraisten koulutoiminnot. Kauppalan tuli tuolloin huomioida myös suomenkielisen koulun kiireelliset tilatarpeet. Pian uuden ruotsinkielisen Keskuskoulun (Malmin koulu) valmistumisen jälkeen alkoi uuden suomalaisen keskuskansakoulun suunnittelu. Uusi koulu oli tarkoitus rakentaa Storgårdin koulun ja Yhteiskoulun rakennusten väliin. Arkkitehti Sigvard Eklundille annettiin tehtäväksi suunnitella uutta koulurakennusta. Kauppala ulkoisti Eklundin suunnittelema koulurakennuksen rakentamistyön ulkopuolisille rakennusfirmoille. Rakennustyöt alkoivat samana syksynä ja huhtikuussa 1960 uuden suomalaisen koulurakennuksen vihkiäiset suoritettiin juhlallisoin menoin uuden koulun yhdistetyssä juhla-/liikuntasalissa. Juhlapuheen piti koulupäällikkö Alfred Salmela heti Paraisten amatööriorkesterin esityksen jälkeen.³⁴

Suomalaisen koulun sijainti klassisistista tyyliisuuntaa edustavan Storgårdin koulun ja Yhteiskoulun välissä oli vallitseva tekijä arkkitehtuurisessa suunnittelutyössä. Lisäksi koulun tuli täyttää sille suunnitellun käytännön tilavaatimukset. Eklundin suunnitelma sisälsi laajan koulupihan joka avautui Koulukadulle päin, toisin kuin Yhteiskoulun piha joka sijaitsi rakennuksen takana eikä siten näkynyt kadulta. L:n muotoinen koulurakennus kehysti koulupihan pohjoista ja läntistä sivua. Erottaakseen

²⁹ PK 12.08.1925 no 32, s2.

³⁰ PK 07.07.1926 no 27, s2.

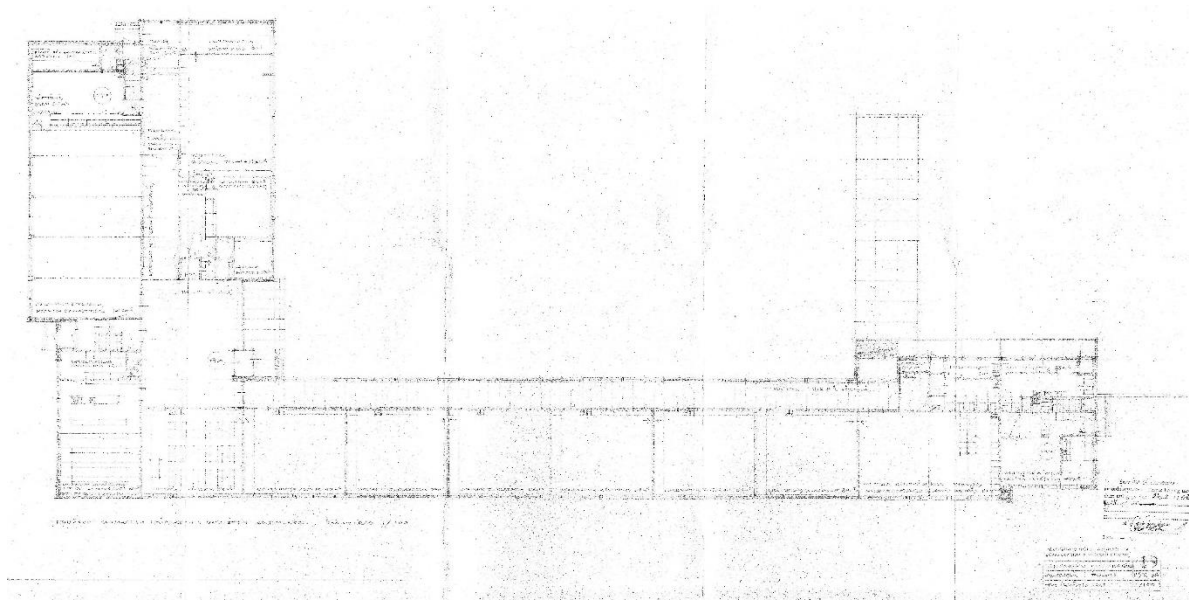
³¹ PK 05.05.1926 no 18, s3 & 28.07.1926 no 30 s2.

³² PK 30.06.1926 no 26, s3. Anders Brunell on myös piirtänyt vanhan Yhteiskoulun neljännen lisärakennuksen vuonna 1928 sekä Skräbböle koulun vuonna 1928.

³³ PK 24.05.1933 no 21, s4.

³⁴ PK 7.4.1960, s5.

koulupihan kadusta Eklund rakennutti 1,2 metriä korkean kiviseinän sekä ilmavan pyöräkatoksen koulupihan itäiseen sivuun.

SIGVARD EKLUNDIN SUOMALAISEN KESKUSKOULUN PÄÄPIIRUSTUS VUODELTA 1958. PARAISTEN KAUPUNKI.

ruoka ei sisällynyt lukukausimaksuun, mutta opiskelijat maksoivat siitä 30 markkaa kuukaudessa.³⁵ Suomalaisen koulun suunnittelutyö oli siis sovitettu vaientamaan Yhteiskoulun ja Storgårdin koulun rakennusten välille syntyneitä terävää arkkitehtonista kontrastia. Eklundin ratkaisi tämän suunnittelemalla uuden koulurakennuksen kahteen erityylyiseen funktionaaliseen osioon. Kapea luokkahuoneita sisältävä lisäsiipi suunniteltiin pitkäksi ja matalaksi, jotta se ei dominoisi perinteisemmin suunniteltua Storgårdin koulurakennusta, jolla oli edelleen hallitseva rooli uudessa rakennetussa kokonaisuudessa. Pitkän lisäsiiven harjallinen peltikatto oli porrastettu kahdelle tasolla, jolla Eklund pyrki pehmentämään rakennuksen kasarmimaista ulkomuotoa sekä tyyllisesti sovittaa sen yhteen Storgårdin koulun korkean ja kulmikkaan harjakaton kanssa.

Yhteiskoulua päin olevan rakennusosan pohjoinen korkea pääty sisälsi liikuntasalin sekä opettajien tiloja. Tämä n.k. liikuntasiipi oli luokkasiipeä huomattavasti korkeampi. Tämä korkea rakennusosa heijasti Yhteiskoulun korkeaa rakennusta ja toimi siten tyyliopuskurina. Uusi koulurakennus oli lisäksi verhoiltu samankaltaisilla valkoisilla sementtitiilillä kuin Yhteiskoulu ja peltikatto oli punaiseksi maalattu. Liikuntasiiven koulupihan puolinen ulkoseinä oli peitetty valkoisilla vaakapaneeleilla ja korkea penkki oli kiinnitetty pysyvästi seinään. Sisäänkäynti oli L:n muotoisen rakennuksen taitekohdassa. Liikuntasiivessä oli pieni liikuntasali ja kaksi pukuhuonetta, jaettu suihkutila sekä kellarikerroksesta löytyivät opettajien työtilat. Pohjakerroksesta oli opettajien toimistot sekä 4 luokkahuonetta. Luokat yhdistettiin käytävällä, joka jatkui etelään läpi pitkään siipirakennuksen.

Pitkässä siivessä oli 10 luokkahuonetta, erillinen kuvaamataidon oppitila sekä laboratorio. Siivessä oli lisäksi luokkahuone joka oli varattu suomenkielisen lukion tarpeisiin. Luokat kaikki samalla puolella matalaa käytävää mikä oli nykyaikaisempi ratkaisu kuin mitä esimerkiksi Yhteiskoulussa toteutettu ratkaisu. Matalan käytävän pihanpuoleinen seinämä oli vuorattu useilla isoilla tasoikkunoilla, jotka loivat tilan tunteen matalan kattokorkeuden torjumiseksi. Luokkahuoneiden katon korkeutta oli korotettu ilmanlaadun parantamiseksi. Sigvard Eklund toimi Paraisten kauppalan arkkitehtina vuosina

³⁵ Intervju med H J. Skolan för 50 år sedan – Årskurs 9 intervjuar 2007.

1960-63 ja siitä lähtien keväälle 1968 konsultoivana arkkitehtina. Kaupungintalon kansliarakennus on myös Eklundin suunnittelema.

PITKÄN SIIPIRAKENNUKSEN SEINÄLLÄ ON USEITA IKKUNOITA JOILLA PYRITTIIN LUOMAAN TILAVUUTTA KOULUN AHTAISIIIN KÄYTVÄIIN. MARCUS LEPOLA 2020.

JATKUVA TILANPUUTE

Suomalainen keskuskoulurakennus koettiin varhaisessa vaiheessa riittämättömäksi, varsinkin kun koulun kotitaloustilat koettiin pieniksi eikä yleisille oppiaineilla ollut tarkoituksenmukaisia luokkahuoneita³⁶. Kauppala suhtautui kielteisesti koulun laajennukseen mikä johti siihen että suomenkielinen koululautakunta valitti asiasta läänin koululautakunnalle vuonna 1966³⁷. Valitukset eivät kuitenkaan tuoneet tulosta. Tilanpuute johti jopa siihen että koulun oppilaiden oli pakko syödä koululounaansa luokkahuoneissa istuen omien pulpettiansa ääressä³⁸. Koululta puuttui myös metallityötila josta kehittyi ongelma kun uusi oppiaine sisällytettiin opetussuunnitelmaan vuonna 1969³⁹. Ongelman ratkaisemiseksi koululle tarjottiin väliaikaiset tilat Paraisten Kalkkivuori OY:n metalliverstaassa Maneesissa⁴⁰. Yhteistyössä Paraisten suomalaisen työväenopiston kanssa saatiin hankituksi uudet keittiökoneet koulun kotitaloustilaan sillä myös aikuisopiskelijat käyttivät samoja tiloja⁴¹. Syksystä 1970 lähtien jälkeen koulun oppilaat saivat käyttää Yhteiskoulun metallityötilaa mutta koska heille ei osoitettu ollut säilytyskaappeja piti kaikki puolivalmiit työt kantaa takasin oman koulun tiloihin. Lisäksi metallityötilaa pidettiin vanhanaikaisena ja vaarallisena, koska se ei täyttänyt perustyöturvallisuuden vaatimuksia. Ongelman ratkaisemiseksi suomalaisen koulun lautavarastoon rakennettiin uusi metallityötila⁴².

1960-luvulla koululautakunnan mietinnöissä tuotiin esille majoituksen tarve saaristosta kotoisin oleville suomenkielisille oppilaille mutta toimenpiteisiin asian edistämiseksi ei ryhdytty. Suomalaisen koulun liikuntasali ei ollut yhtä tilava kuin Yhteiskoulun, mutta siitä huolimatta se oli tärkeä lisä Paraisilla

³⁶ Pöytäkirja Paraisten suomalaisen kansakoulupiirin johtokunnan kokouksesta. 9.12.1965. Pargas stads arkiv.

³⁷ Pöytäkirja Paraisten suomalaisen kansakoulupiirin johtokunnan kokouksesta. 25.4.1966. Pargas stads arkiv.

³⁸ Pöytäkirja Paraisten suomalaisen kansakoulupiirin johtokunnan kokouksesta. 22.9.1966. Pargas stads arkiv.

³⁹ Pöytäkirja Paraisten suomalaisen kansakoulupiirin johtokunnan kokouksesta. 13.6.1969. Pargas stads arkiv.

⁴⁰ Pöytäkirja Paraisten suomalaisen kansakoulupiirin johtokunnan kokouksesta. 9.7.1966. Pargas stads arkiv.

⁴¹ Pöytäkirja Paraisten suomalaisen kansakoulupiirin johtokunnan kokouksesta. 29.9.1969. Pargas stads arkiv.

⁴² Pöytäkirja Paraisten suomalaisen kansakoulupiirin johtokunnan kokouksesta. 24.6.1971. Pargas stads arkiv.

olevien liikuntatilojen puutteen lieventämiseksi. Suomalaisen koulun liikuntasalia käyttivät muun muassa Paraisten ruotsalaisen työväenopiston voimistelijat⁴³.

PERUSKOULUREFORMI JA PARAISTEN KOULUKESKUS

Kesti useita vuosia, ennen kuin peruskoulu-uudistus näkyi Paraisilla. 1970-luvulla koulutoimintojen keskittäminen Parsbyhyn jatkui. Kyseinen vuosikymmen oli dynaamista aikaa Paraisilla ja asukasmäärä kasvoi tasaisesti. Paraisten kauppala yhdistyi maalaiskuntaan vuonna 1967. Paraisista tuli kaupunki 1. tammikuuta 1977 jolloin kaikki kauppalat lakkautettiin Suomesta.

ABITURIENTIT YHTEISKOULUN ULKOPUOLELLA 1970-LUVULLA. YHTEISKOULUN ARKISTO.

Peruskoulu-uudistuksen kantavana ajatuksena oli tarjota kaikille lapsille tasavertaiset olosuhteet koulutukselle. Uusi koululaki asetti kunnille vastuun tarvittavan koulutuksen järjestämisestä omilla paikkakunnillaan. Uudistus toteutettiin Suomessa vähitellen vuosien 1972-1977 aikana. Paraisissa suomenkielisten osuus oli kasvanut kalkkiteollisuuden työvoiman tarpeen vuoksi, ja suomenkielisten koulunkäynti kärsi tilan ja kapasiteetin puutteesta. Kauppalan hallitukselle esitetyt ehdotukset tarpeesta lisätä suomenkielisten opetuskapasiteettia koettiin menevän kuuroille korville. Tämä ei kuitenkaan varsinaisesti todista mistään nuivasta suhtautumisesta suomenkieliseen kansanryhmään vaan lähinnä siitä että asiaan liittyi monia epävarmuustekijöitä joita kansallinen koulu-uudistus aiheutti.

Lisäksi Paraisten taloudellinen tilanne ei ollut optimaalinen ja kasvava asukasmäärä aiheutti lisähuolta. Tarve lisätä paikkakunnan perusopetuskapasiteettia edellytti myös uusien kirjastotilojen rakentamista sekä liikuntatilojen lisäämistä. Liikuntatilat, jotka olivat Yhteiskoulussa ja Maneesissa, eivät enää olleet riittäviä vastaamaan kaikkiin tarpeisiin. Uima-altaan rakentaminen oli tuolloin myös kauppalan asialistalla.

⁴³ Pöytäkirja Paraisten suomalaisen kansakoulupiirin johtokunnan kokouksesta. 27.9.1968. Pargas stads arkiv.

Koulu-uudistus tarkoitti käytännössä, että maan kunnat siirtyisivät yhtenäiseen koulujärjestelmään. Peruskoulu, yläaste ja kansakoulu yhdistettiin yhtenäiseksi 9-vuotiseksi peruskouluksi. Ruotsalaiselle

HUMORISTINEN ABI-PIIRROS. YHTEISKOULUN ARKISTO.

yläasteen kanssa fysiikan ja kemian luokahuoneet, kielistudion, kuvaamataidon luokan, liikuntasalin, ruokalan sekä auditorion. Lukion opiskelijat jatkoivat lukukausimaksun maksamista, kunnes kaikkien Suomen lukioden kausimaksut poistettiin vuonna 1988.⁴⁴

Ruotsalainen lukio, samoin kun suomalainen keskuskoulu, kärsi tilan puutteesta. Kauppala pyrki etsimään tälle kokonaisvaltaisen ratkaisun johon koulujen välittömien tarpeiden lisäksi sisältyi myös uudet kirjastotilat ja liikuntahalli. Kauppala palkkasi ulkopuolisen konsultin valmistelevaan ehdotukseen siitä, miten tämä kokonaisvaltainen rakennusprojekti toteutettaisiin ja mihin se tulisi sijoittaa. Suunnittelukeskus Oy esitti valmiin suunnitelmansa kauppalalle keväällä 1974⁴⁵. Ehdotukseen sisältyi nykyaikaisen koulukeskuksen rakentaminen, joka vastaisi molempien kieliryhmien tilatarpeita. Uusi rakennus sijoitettaisiin Yhteiskoulun ja Storgårdin koulun väliselle tyhjälle alueelle. Ehdotuksen mukaan rakennustyö toteutettaisiin kuudessa eri vaiheessa, ja suunnitelmaan sisältyi muun muassa uima-allas, opiskelija-asunnot, liikuntatila, kuntosali, auditorio ja kauppalan kirjasto. Syy siihen, miksi ehdotus sisälsi useita eri toimintoja, oli se, että koulukeskuksen suunnitteluprosessi osui samaan aikaan uuden Paraisten urheilu- ja nuorisotilan suunnittelun kanssa. Näiden suunnitelmien mukaan suunnitteluvaiheessa oleva PUNT sijoitettaisiin siten koulukeskuksen yhteyteen. Erityisesti ehdotettiin, että rakennustöiden ensimmäiseen vaiheeseen tulisi sisältyä 1580m²:n kokoiset koulutilat, jotka jaettiin kahdeksaan opetustilaan, kolmeen laboratorioon, materiaalivarastoon, koulukeittiöön

Yhteiskoululle uudistus merkitsi kuolemaniskua sillä yksityisiä kouluista tuli luopua. Koulurakennus sekä omaisuus siirrettiin Paraisten kauppalalle siirtoasiakirjojen allekirjoittamistilaisuudessa 27. huhtikuuta 1973. Viimeisin lukuvuoden 1972-73 vuosikertomuksessa tukiyhdistyksen viimeinen puheenjohtaja, Egil Essén, korosti yksityisen kansakoulun suurta merkitystä paikkakunnalle. Hän muistutti myös suurista uhrauksista jotka yksityishenkilöt sekä laitokset olivat vuosien saatossa koulun eteen tehneet.

Uudistuksen jälkeen keskiasteen luokat siirtyivät yläasteelle ja lukioluokat muodostivat uuden itsenäisen kunnallisen lukion nimellä Paraisten Ruotsalainen Yhteislukio (Pargas Svenska Samgymnasium). Uudistus ei aiheuttanut käytännön muutoksia lukioon, joka jatkossakin käytti kuutta luokkahuonetta koulun ylimmässä kerroksessa. Lukion jakoi

⁴⁴ Laurén 2000:29.

⁴⁵ PK 30.5.1974, s.4.

aputiloineen ja 250 m² kokoiseen ruokasaliin. Ehdotukseen sisältyi myös lämpölaite. Ensimmäisen rakennusvaiheen hinnaksi arvioitiin 2,3 miljoonaa markkaa. Seuraava rakennusvaihe sisältäisi 1200 m²:n kirjaston, jonka jälkeen rakennettaisiin auditorio, kuntosali, majoitus 40 opiskelijalle ja lopuksi 25 metrin pituinen uima-allas ja erillinen kuntosali.

Uuden koulukeskuksen tarve oli kiireellinen molemmille kieliryhmille. Koivuhaan kouluun ei saanut mahtumaan kaikkia yhdeksää vuosiluokkaa ja kolme luokkaa oli sijoitettu väliaikaisesti lastensuojelutalolle.⁴⁶ Suomenkielisillä oppilailla ei myöskään ollut pääsyä kemian ja fysiikan tiloihin, ja ruotsinkieliset koululaiset oli ahdettu liian pieniin tiloihin.⁴⁷

PARAISTEN KUULUTUKSET 21.11.1974.

Suunnittelutoimiston esittämää suunnitelmaa ei toteutettu kokonaisuudessaan, sen sijaan kauppa tyytyi toteuttamaan vain ensimmäisen vaiheen. Tässä vaiheessa voidaan myös nähdä, että kauppalaan asukkaat joihin näillä rakennuksilla oli suora vaikutus, kokivat turhautumista koska koko prosessi eteni yleisön näkökulmasta täydessä pimennossa. Uuden koulukeskuksen suunnittelu vaikutti tapahtuvan suljettujen ovien takana ja yleisölle jaettiin hyvin vähän tietoa. Tämä oli jyrkässä ristiriidassa 20 vuotta aiemmin vallinneessa tilassa, jolloin suuri kansanliike mahdollisti yhteiskoulun rakentamisen. Turhautuneisuus huipentui kauppalaan hallitukselle osoitetussa kirjelmässä, joka julkaistiin paikallisessa lehdistössä. Kirjoittaja oli Yhteiskoulun suunnittelija, eläköitynyt arkkitehti Ragnar Nyberg. Nyberg kritisoi kirjeessään kauppalaan siitä että se käytti kiireellisyyttä tekosyynä prosessin "hämärtämiseksi" ja jätti siten pois yhteissuunnittelun mahdollisuuden ja muiden läheisten toimintojen tarpeiden huomioimisen.⁴⁸

Kauppalaan hallitus reagoi kritiikkiin ja järjesti keskusteluiltaan koulun rakentamisesta 21. Marraskuuta. Tähän avoimeen kokoukseen osallistui koululautakunta, kirjastolautakunta sekä PUNTin säätiö. Kokouksen aikana keskusteltiin lähinnä kirjaston sijainnista eikä tässä yhteydessä ilmeisesti tarkemmin avattu tehtyä päätöstä koulurakennuksen rakentamisesta.⁴⁹

⁴⁶ Aiemmin Suojeluskuntatalo.

⁴⁷ PK21.11.1974.s.3

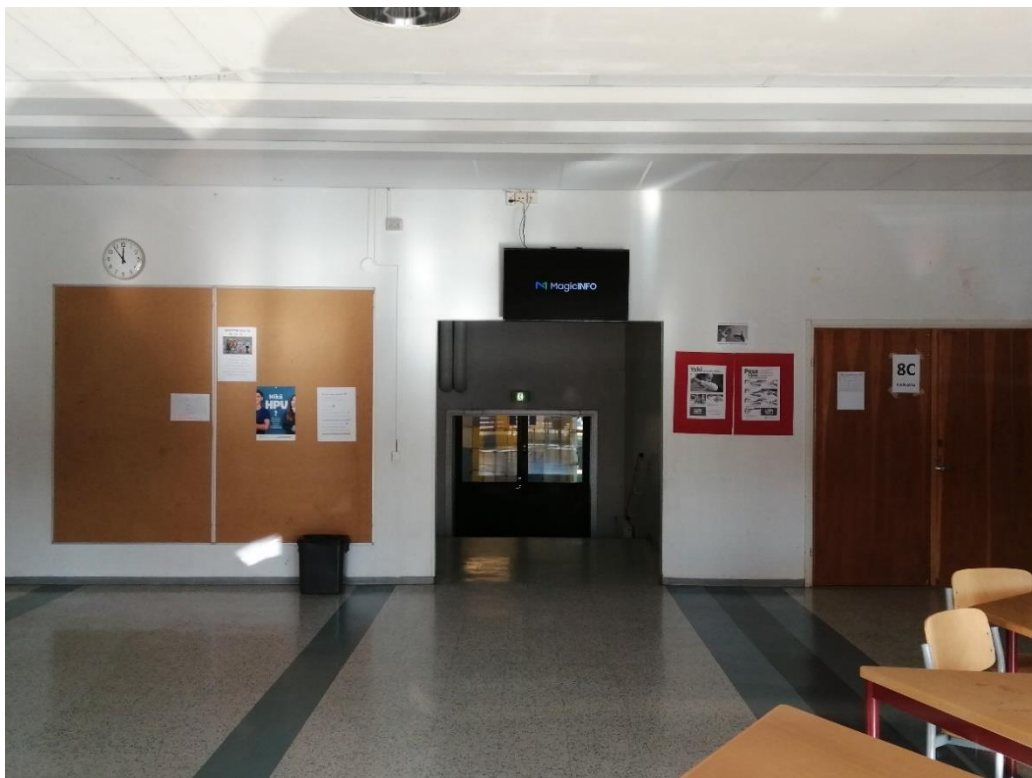
⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ PK 28.11.1974 s.4.

PARAISTEN SEUDUN KOULUN ETELÄINEN PÄÄTY. TAUSTALLA NÄKY Yhteiskielinen lukio sekä Korkea Sarlinin koulun rakennus. Marcus Lepola 2020.

Ero koulukeskuksen rakennushankkeen ja aikaisemmin toteutetun yhteiskoulun rakentamishankkeen kanssa oli huomattava ja se merkitsi selkeästi siirtymistä uuteen kunnallisen valvonnan aikakauteen paikallisessa koulujärjestelmässä. Tietojen saatavuus yleisölle oli rajallista ja rakennustyöt toteutettiin kilpailuttamalla. Näillä urakoitsijoilla ei ollut yhteyksiä Paraisiin. Rakennustyöstä ei juurikaan tiedotettu ja kiinnostus oli siksi vähäistä. Uusi koulurakennus otettiin käyttöön 2. tammikuuta 1978.

SUOMALAISEN KESKUSKOULUN AULA. Käytävä johtaa lukiorakennuksen ruokalaan. Marcus Lepola 2020.

Rakentamisen kokonaisbudjetti oli 6–7 miljoonaa markkaa. Rakennustyö sisälsi sekä suomenkielisen yläasteen että ruotsalaisen lukion. Yläasteen neliö-osuudeksi laskettiin 1400 m² ja arvoksi 3 miljoonaa. Tätä rakennusta varten kauppa sai 37 prosenttia valtiontukea ja 16 prosenttia valtion lainaa. Kauppa maksoi lukion 500 m²:n rakennuskustannukset kokonaisuudessaan, mutta saivat vastineeksi valtiolta vuokratuloja. Rakentaminen kattoi yhteensä 2000m².⁵⁰

Uudessa rakennuksessa ylin kerros oli kokonaisuudessaan varattu ruotsalaiselle lukiolle. Alakerrassa olivat aineopetustilat, jotka lukio jakoi kahden yläasteen kanssa. Ruokasali ja kielistudio jaettiin suomalaisen yläasteen kanssa. Alemmassa kerroksessa oli musiikkiluokka, kopiointihuone ja kahden lukion opettajan työhuoneet. Kaikkien kolmen koulun koulu-sairaanhoidajan vastaanotto sijaitsi myös uudessa rakennuksessa. Uusi rakennus yhdisti kaksi erillistä koulua ja loi uuden toimivan koulukeskuksen, joka katon alla toimi kolme eri koulua kahdella kielellä, mikä oli Suomessa hyvin epätavallista.⁵¹

PUNT valmistui muutamia vuosia myöhemmin Malmin koulun ja koulukeskuksen väliselle kentällä. 1990-luvulla rakennettiin yksityinen jäähalli Pajbackenin urheilukentän pohjoiskulmaan. Näin ollen voidaan todeta, että 1900-luvun alussa kehitetyt visiot jotka ensiksi pyrittiin toteutamaan Malmvikeniin oli nyt kokonaisuudessaan siirretty Parsbyhyn. Paraisten koulukehityksen suunta oli 1900-luvun alkupuoliskolla PKOY:n ja sen etujen hallinnassa. Vasta kansallisen koulureformin toteutettua yhtiö, jonka nimi tuolloin oli Partek, lakkasi toimimasta Paraisten koulujärjestelmän suorana rahoittajana.

HAVAINTOJA SARLININ KOULUN ALKUPERÄISESTÄ SISUSTUKSESTA

Sarlinskan koululle on tehty useita kunnostustöitä sen jälkeen kun koulu valmistui vuonna 1957. Monet luokahuoneet, kansliat ja wc-tilat on rakennettu uudelleen useissa vaiheissa. Säilytyt kokonaisuudet koostuvat portaikosta ja aulasta. Ensi silmäyksellä aula vaikutta hämmästyttävän pieneltä ja yksinkertaiselta, mutta tila on silti yllättävän suuri ja sinne mahtuu muutama sata ihmistä-(katso kansikuva).

NÄKYMÄ PORRASKÄYTVÄN TASANTEELTA JOSTA NÄKEE SEINÄÄN KIINNITETYN PUHUJAKOROKKEEN SEKÄ SAARISTOVENEEN JOKA ON LIIKUNTASALIN SISÄÄNKÄYNNIN OVEN YLÄPUOLELLA. MARCUS LEPOLA 2020.

⁵⁰ PK s. 3 23.09.1976

⁵¹ Laurén 2000: 31-32.

Liikuntasalin ovi on koulun sisäänkäynnin vasemmalla puolella aulan pohjoiskulmassa ja oven yläpuolella riippuu katseenvangitsijana toimivan saaristoveneen malli. Pieni kioski, josta oppilaat myyvät makeisia ja juomia, sijaitsee sisäänkäyntiä vastapäätä olevan tasanteen alla. Lattia on päällystetty harmaalla graniitilla. Toiseen kerrokseen vievä portaikko on oikealla ja sen takana avautuu käytävä joka vie koulun pohjakerroksen oppimistiloihin. Suuret tasolasi-ikkunat reunustavat ulkoseinää ja päästävät paljon luonnonvaloa aulaan.

PORRASKÄYTÄVÄ JA TASANNE. ALHALLA VASEMMALLA NÄKYVÄ KIOSKI, VITRIINIKAAPPI JOSSA ESITELLÄÄN TÄYTETTYJÄ LINTUJA ,NÄKYVÄ YLÄTASANTEELLA. MARCUS LEPOLA 2020.

Liikuntasalin sisäänkäynnin punatiili-seinämän edessä on korotettu puhujataso, joka korostaa aulan merkitystä kokous- ja juhlatilana. Kaksi taulua on kiinnitetty korokkeen taustalla olevaan seinään; Mannerheimin päiväkäsky sekä ja musta kivitalu johon on kullatulla tekstillä kirjoitettu sodissa 1939-1944 menehtyneiden paikallisten nimet. Muut koulun sisäseinät on maalattu valkoisiksi. Toisen kerroksen tasanteella on suuri valaistu vitriinikaappi, jossa on esillä useita täytettyjä suomalaisia lintuja. Näistä suurin osa on peräisin vanhan koulun tiloista Malmvikenissä. Tasanteen pohjoispään portaikko johtaa ullakolle jossa on opettajien työtila. Suuren vitriinikaapin molemmilla puolilla on ovet, jotka johtavat auditorioon. Auditorion takaseinää koristaa usea maalaus joista kaksi esittävät Emil ja Erik Sarlinia, molemmat Yhteiskoulun tärkeitä johtohahmoja.

Aulan suuria tasoikkunoita kannattelevaan seinään on kätetty kuparisylinteri joka sisältää Erik Sarlinin allekirjoittaman perustamiskirjeen, lehden siltä päivältä kun sylinteri suljettiin seinään sekä muutamia kolikoita vuodelta 1956.

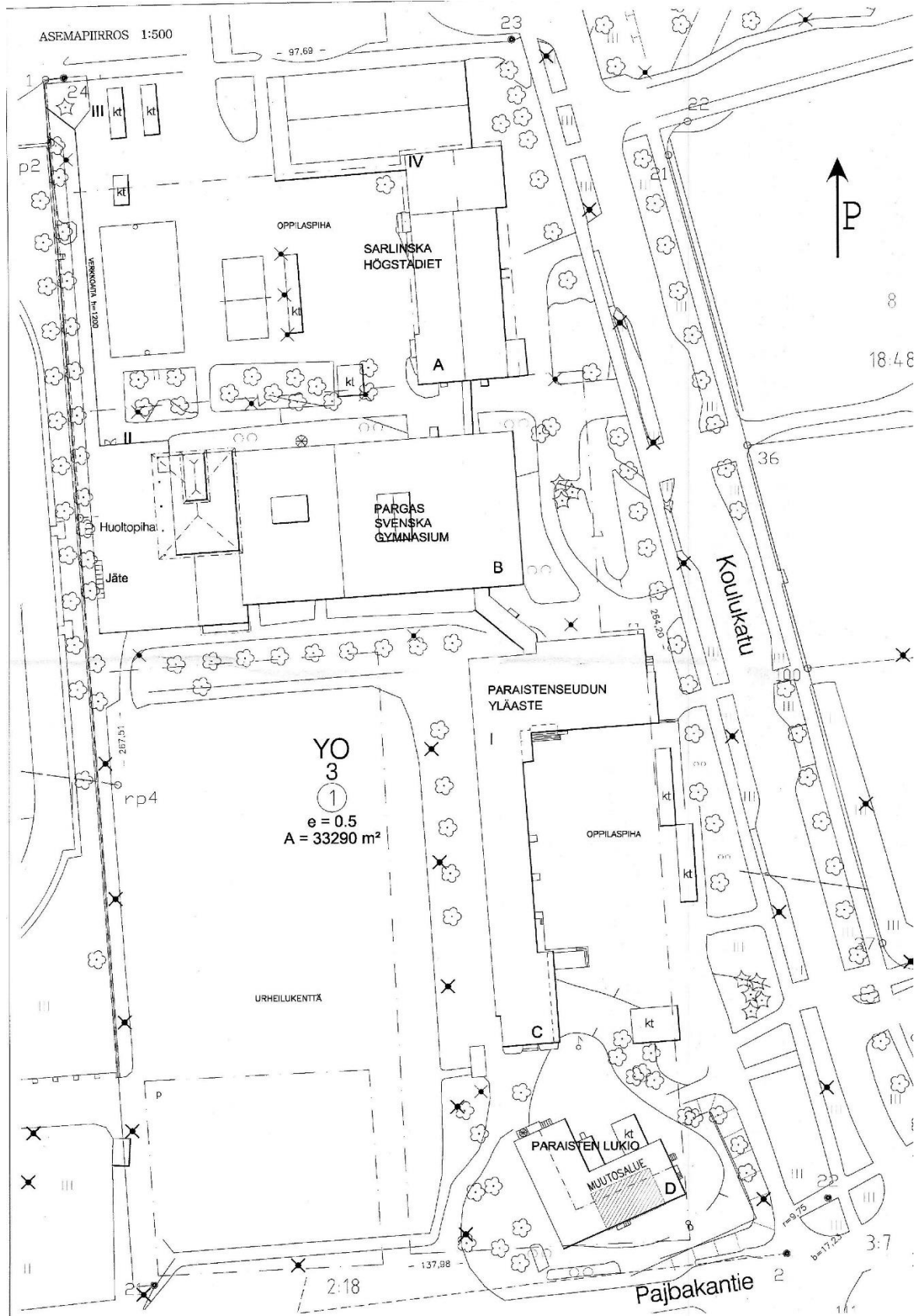
Portaikko on avoin ainoastaan toiseen kerrokseen johtavassa osuudessa. Portaikko kuitenkin jatkuu erillisessä porraskäytävässä kolmanteen ja neljänteen kerrokseen. Tämä arkkitehtoninen ratkaisu antaa sen vaikutelman, että koulu on pienempi kuin mitä se todellisuudessa on.

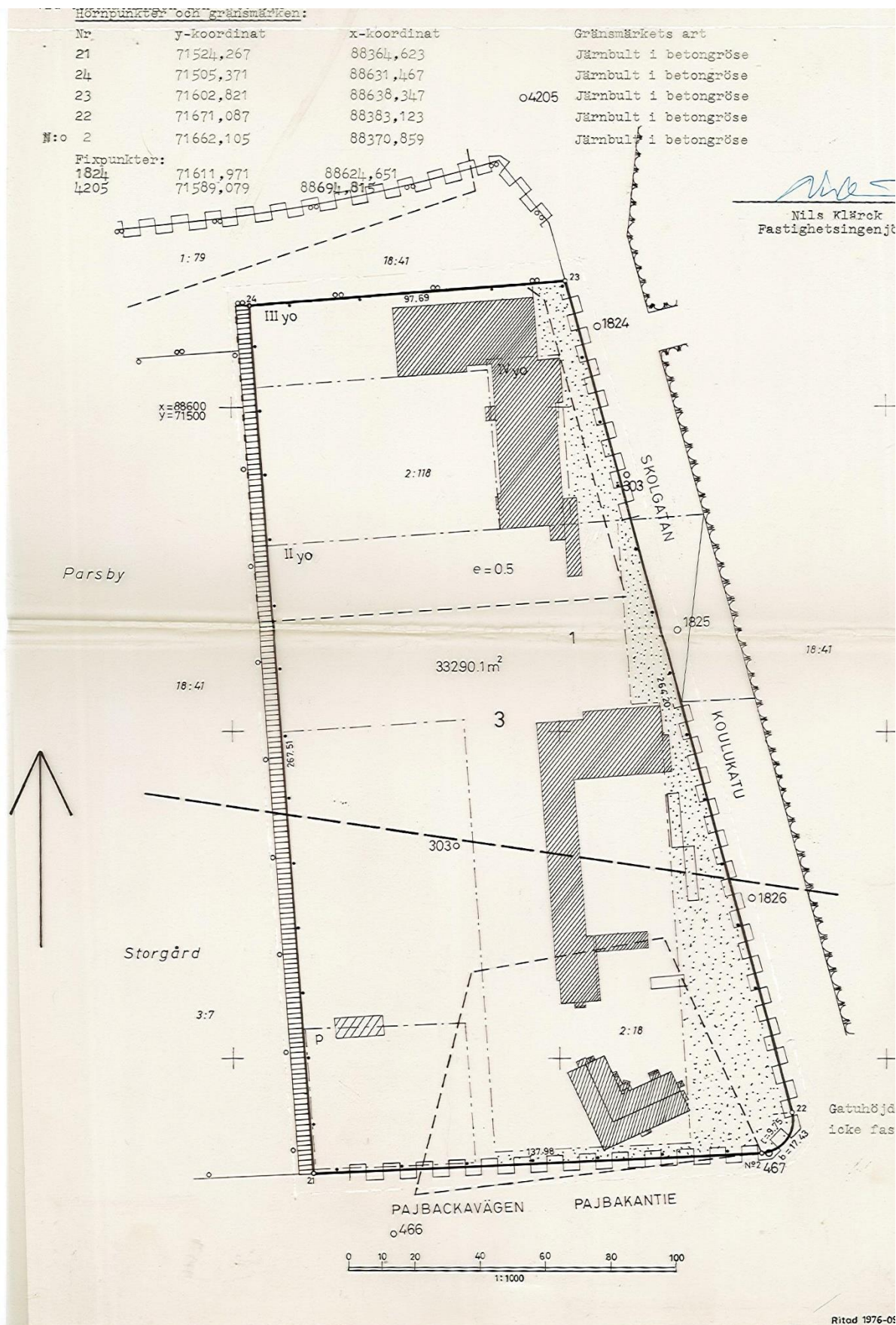
SARLININ KOULUN AUDITORIO. MARCUS LEPOLA 2020.

PIIRUSTUKSIA JA LENTOKUVIA

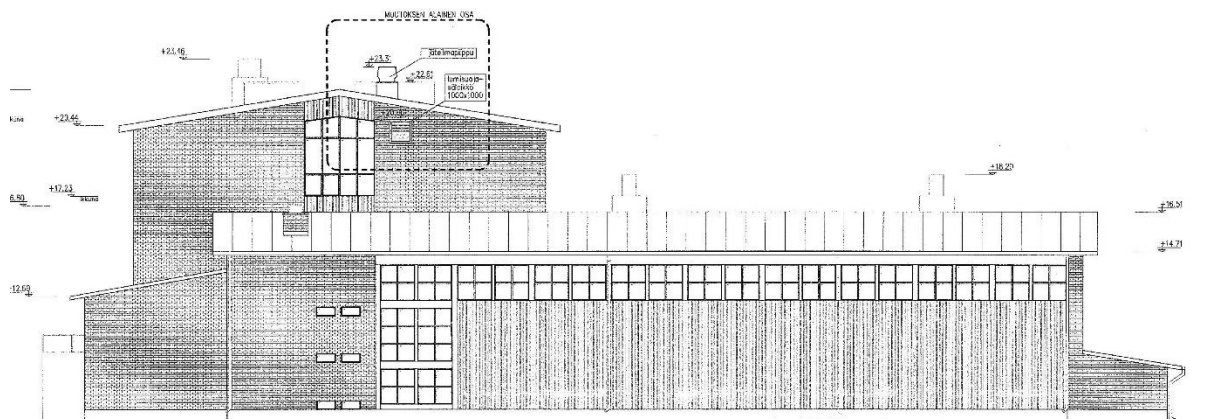
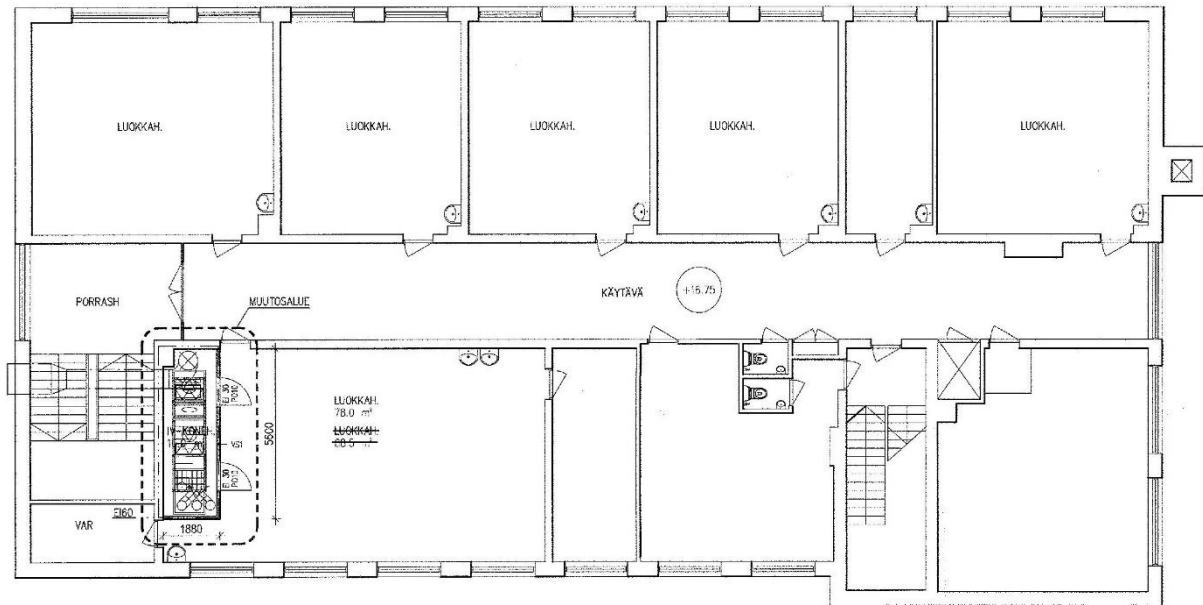
KOULUPIISTON ASEMAPIIRROS 1:500 MATTI HAAPAJÄRVI 27.12 2007. PARAISTEN KAUPUNKI.

TONTTIMITTAUS NR 470, KOULUPEISTO. KAUPUNGIN INSINÖÖRI NILS KLÄRCK 21.6.1976. PARAISTEN KAUPUNKI.

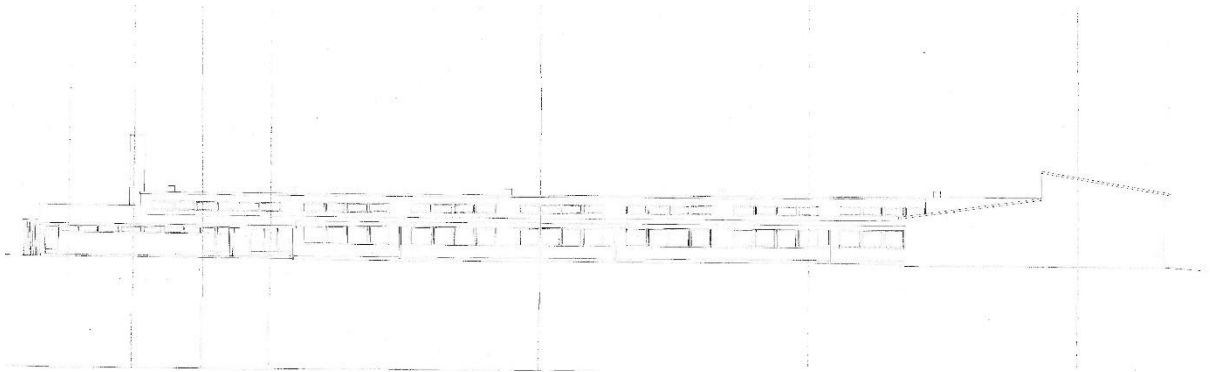

SARLININ KOULU, NELJÄNNEN KERROKSEN TASOPIIRROS SEKÄ POHJOINEN ULKOSEINÄ. RAIMO KESKITALO
27.05.2016. PARAISTEN KAUPUNKI

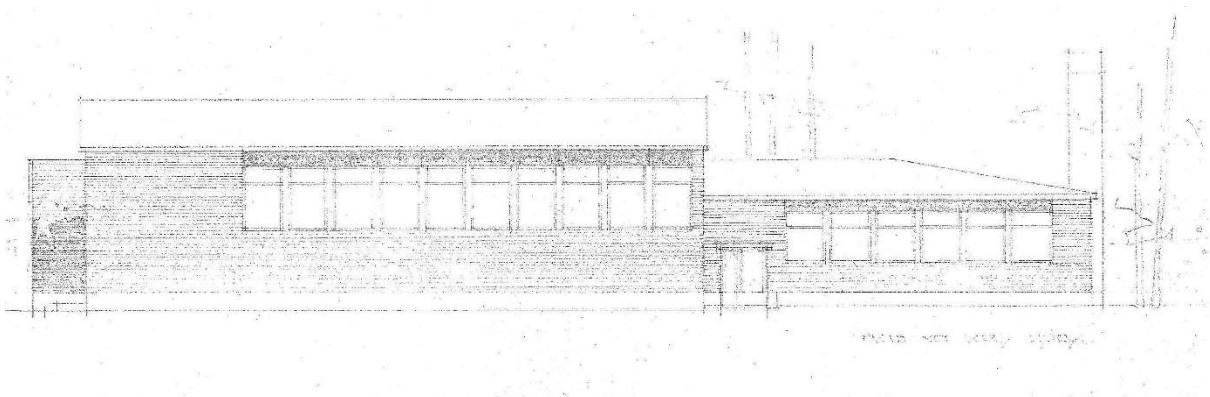

Pohjoinen Julkisivu

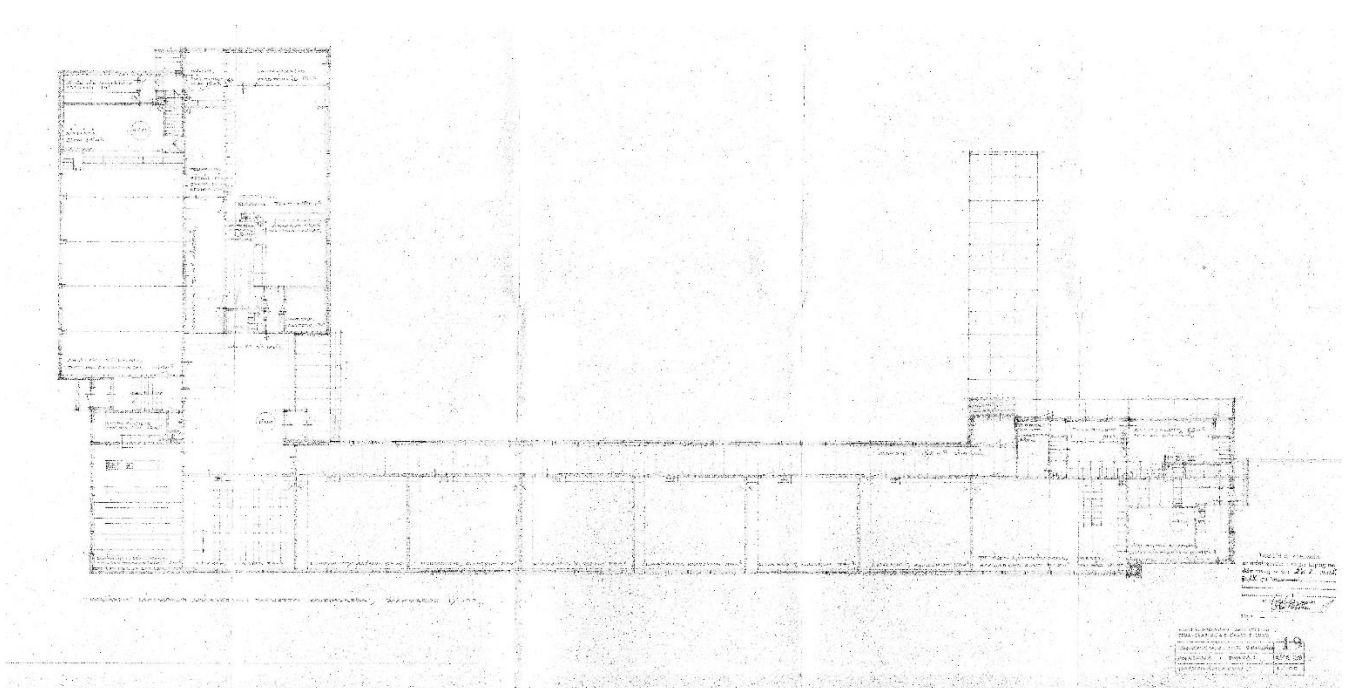
SUOMENKIELINEN YLÄASTE. KOULUKADUN PUOLEINEN FASAADI. 30.08.1976. PARAISTEN KAUPUNKI.

SUOMENKIELISEN YLÄASTEEN (KESKUSKOULUN) POHJOINEN ULKOSEINÄ. SIGVARD EKLUND 1958. PARAISTEN KAUPUNKI.

SUOMENKIELINEN YLÄASTE, POHJAKERROKSEN TASOPIIROS. SIGVARD EKLUND 1958. PARAISTEN KAUPUNKI

LENTOKUVA 1951 JA NÄKYMÄ PARSBYSTÄ. PARAISTEN KAUPUNKI.

NÄKYMÄ PARSBYSTÄ 1960. PARAISTEN KAUPUNKI.

VERTAAMALLA TÄT VUODEN 1951 LENTOKUVAAN VOI KÄSITTÄÄ SEN NOPEAN KEHITYKSEN JOKA ALUEELLA ON TAPAHTUNUT. PARAISTEN KAUPUNKI.

LENTOKUVA PARSBYSTÄ VUONNA 1998. PARAISTEN KAUPUNKI.

SUURIN ERO TÄHÄN KUVAAN NÄHDEN VERRATTUNA 38 VUOTTA AIEMPAAN ON AVOLOUHOKSEN LAAJENEMINEN JA SMEDJEBACKENIN ASUINALUEEN KATOAMINEN. KOULURAKENNUKSIA YHDISTÄÄ NYT PARAISTEN RUOTSINKIELINEN LUKIO. TOISELLA PUOLELLA KATUA NÄKUU PUNT-RAKENNUS.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

PAINETUT LÄHTEET

Engström, Arne 1936- Pargas svenska samskola 1910-1935 : minnesskrift. Åbo.

Engström, Arne 1969. Pargas svenska samskola : 1946-1969. Åbo.

Holmén, Fjalar 1985. Pargas Svenska Samskola 1910-1973. Medverkare Grönroos, Göran & Silander Carola. Grafia, Åbo.

Laurén, Karl-Gustav (red) 2000. Pargas studenter 1950-2000 Stiftelsen Pargas svenska samskolas minne. Kaarinan Tasopaino Oy.

Pargas svenska samskola : årsredogörelser 1919-1945.

Suomen tilastollinen vuosikirja 1910-1980.

ARKISTO- JA KUVALÄHTEET

Paraisten kuulutukset 1923-1978. Paraisten kirjasto.

Sarlinin koulun arkisto (yhteiskoulun). Paraisten kaupunki.

- Opiskelijamatrikkelit 1919-1977
- Yksityiskoulujen eläkekassa n. 1950-1970.
- Palkatut opettajat – ansioluettelot n. 1950-1970.
- Yksityisten oppilaitosten liitto. Ee4.
- Opiskelijaluettelot 1967-1970
- Kouluhallituksen kirje 1958-1970.
- Koulu 50 vuotta sitten (Skolan för 50 år sedan – Årskurs 9 intervjuar 2007).
- Lehtileikkeet 1956-1958.
- PSS - oppilaitosten neuvoa antavat asiakirjat..
- Laskuja 1954-1973.
- Koulutodistukset n. 1956-1971
- Opettajien todistuksia n. 1956-1971
- Pappistodistukset n. 1956-1971.
- Leikekirja No.36/11-40/7

Yhteiskoulun/ Sarlinin koulun kuvaarkisto – Paraisten kaupunki.

- Yhteiskoulu 1910-1967.
- Luokkuvat.
- Diakuvia, koulutehtävina toteutettuja kuvauksia n. 1980-2000.

Paraisten kotiseutuyhdistyksen kuvaarkisto.

PIFenin kuvaarkisto.

Paraisten seudun koulun arkisto – Paraisten kaupunki

- Suomalaisen kansalaiskoulun johtokunnan pöytäkirjat 1964-1973.

PARAISTEN KAUPUNGIN ARKISTO

Rakennusosaston arkisto

Paraisten koulutoiminta.

- Sarlinin koulu

KANSALLISARKISTO

- Sarja E:1-39 Kansakoulujen vuosikertomukset. E:38.3 Pargas svenska samskola 1910-1919.

DIGITALISET LÄHTEET

Museoiden Informaatioportaali <https://mip.turku.fi/> 445-018-003-001

- Sarlinska skolan, kohde.nr.102877800P
- Storgårdin koulu, kohde.nr. 102877799N
- Paraisten seudun koulu kohde.nr. 102877801R

Digitaalinen tutkimuskansio, Marcus Lepola 2020. Paraisten kaupungin arkisto.